

1891. május. 173. sz. 1891. május.

BUDAPESTI SZEMLE

A M. Tud. Akadémia megbízásából szerkesztí
GYULAI PAL.

TARTALOM:

As atyafiak. Regény. (V.) — Csiky Gergelytől.
A nemzetközi váltók tana. — Kohn Dávidtól.
A renaissance és Mátyás király. (I.) — Csánki Dezsőtől.
Újabb nézetek a francia irodalomról. — Haraszti Gyulától.
Kaliforniai tanulmányok. (I.) — Gaulieur H. után francziából — Nendtvich Gusztávtól.
Kéltelmények. Emléklül H. M.-nak — Lévy Józseftől. — Karosszekemen — Longfellow után, angolból — Szász Bélától.
Forrádalom és reactio Ausztriában. — i. k.
Értesítő. — Három kötet Brunetiéretől. (Études critiques sur la littérature française. — L'évolution des genres dans l'histoire de la littérature. — L'évolution de la critique.) — r. — Irodalomtörténeti Közlemények. — K. — Nagy E.: Magyarország közjoga. — L. B. — Király Pál: Apulum. — Téglás Gábertől. — Rákosi V.: Sipulusz tárczái — i. — Iványi Ö.: A püspök atyafisága. — nt. — A m. t. Akadémia könyvkiadó-vállalata.

Franklin-Társulat

magyar irodalmi intézet és könyvnyomda Budapesten.

MÉG A MODERN VEGYÉSZET rohamos haladása és az annak révén keletkezett számtalan újító szer sem volt eddig képes a harmincz év óta kitűnően ismert pipere-szert a

Dr. LENGIEL-féle NYIRFA-BALZSAMOT

Kiszorítani, ami legjobban bizonyítja, hogy szer valóban jó, a természetből nyújtott borszépítő szer. Dr. Lengiel Fr. nyirfa-balzsama Szt-Pétervárot az orosz csári miniszterium orvosi szakosztálya által jóváhagyatott. Dr. Rapsi tanár a bécsi egyetem professzora, valamint Pyschnich tanár által Londonban a több más szakértőnek által ajánlatot és 30 éven át az ott vevői eljárás után készítették, mely eljárás folytán azok tulajdonságát nyeri, hogy a bőr legfelsőbb rétegét lassanként lehántja és az aljában megújított alsó bőrréteget ifjú fényében és üdőségben tünteti elő; nyomtalanul elűntet minden nemű kiütést, foltot, vörösséget, anyajegyet, elsimítja a redőket és himlőhelyeket s fokozottan báronysima bőrt és élektűdést utatitással együtt 1 frt 50 kr. A nyirfa-balzsam által már megfogott bőr konzerválására igen ajánlatos a

Dr. Lengiel-féle Opo-Crème
egy doboz 60 kr. és a

Dr. Lengiel-féle Benzoé-szappan
egy db 60 és 35 kr. egyledjü használatra.

Kapható Magyarország minden nagybb gyógyszerüzében, gyógyszer-és illatár-kereskedésben. Főraktár Budapesten:

Török József gyógyszerüzében, Király-utca 12. sz.

SZENT LÁSZLÓ GYÓGYFÜRDŐ

(Püspök-fürdő)

NAGYVÁRAD MELLETT.

Vasuti állomás, távirda és posta.

Fürdő-évad: májustól augusztus végeig.
 Utolsó évad: tetemes ármérsékléssel szeptember 1-től október hó végeig.
 Téli évad: november 1-től április végeig.
 30-40° C. hőforrások, tükör, porcellán, moór-fürdők, újonnan épült igen díszes Curialon, iszapozás, gyógyvíz, nagy fűrészlő és tüzteremmel, áthetmekkel, kávéházal és fedett terrassó-kal, közvetlenül a nagy és árnas tölgyerdő szélén, séták a díszes park, az árnas erdő és a Somló-hegyen, fűdött étahely, kitűnő konyha, a városi püspökségi pinceszében készelt saját termései kitűnő borok, hírlapok, tekepálya, naponta háromszor zene, időközönként a városi katonai zenekar is játszik.

Ezen hőforrások kitűnő eredménnyel használtak: idült rheumatis, köszvényes, görvéllykóros bántalmaknál, izületi és idegbajoknál, női betegségek, gyomorhajoknál stb. Az ivóforrás szeliden oldó hatással bír.

A fürdő 120 szép tágas, világos szobával rendelkezik.
 Fürdőszobos az évad kezdetétől szeptember végeig.
 Bővebb tudósításokkal szolgál

a fürdőgondnokság.

ASPINALL-féle angol
EMAILFESTÉKEK
MAJOLIKAFESTÉSRE

beégetés nélkül, kőszertien megkeményedvén, fénylő ékesszínűek, moshatók és napállóak, alkalmazhatók szintgyűz agyag, porcellán, íveg, kő és érczre, valamint fa, bőr és szövetre. Utasítás és árjegyzék ingyen!!

Egyedüli raktár Budapesten.
SEEFELNER J. L.
 es. és k. udv. szállítónál,
 IV., Váci-utca 9. szám.

A «Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvtárnál kapható:

SZEDER-INDÁK

ELBESZÉLÉSEK.

Irta
BAKSAY SÁNDOR.

Ára fűzve 2 frt. — Diskótébsen 2 frt 50 kr.

Tartalom:

Jáhel. — Babett. — Három kereszt. I. A fehér kereszt. II. A fekete kereszt. III. Házaló kereszt. — Recipe.

Kwizda KÖSZVÉNYFOLYADÉKA

fájdalomcsillapító szer

köszvény, csúz és idegbajokban.

Ugyszintén jeles hatású **fiizamodásoknál**, az **izmok és idegek feszültségénél**, **helyi görcsöknel** (lábkra-görcs), **idegfájás**, főként pedig **erősítvél nagy fáradtságok, hosszú menetek** előtt és után.

Egy palackkal 1 frt o. é.

Kwizda Ferencz János, cs. és kir. osztrák és királyi román udv. szállító és kerületi gyógyszerésznek, Korneuburgban, Bécs mellett.

Bizonyítatik, hogy a **helyőrségi kórházban** és a **katonai fürdő-gyógyintézetben Badenben, Kwizda köszvényfolyadéka** a csúz különböző alakjai, névszerint **izomosúz**, ugyszintén a **köszvény és idegesség** ellen, ép úgy **magában**, valamint **hővírdők segédesszke** gyanánt, **jó hatással** alkalmazhatótt. Baden, 1886 szept. 21. **Dr. Mühlleitner**, cs. és kir. kórházosorvos és kórház-vezető.

Főletét a Magyar királyság számára Budapesten **Török József** gyógyszerüzében; kapható továbbá **nagyban: Kochmeister Frigyes** utódjai, **Neruda N., Thallmayer és Seitz, Strobenz** testv., s **Deztinyi F.-nél; kicsinyben** minden gyógyszerüzében. Szives figyelembe vételül. E készítmény vásárlásánál kérjük, mindig **Kwizda köszvényfolyadékat** kérni, és arra figyelni, hogy épúgy minden palack zárnyája, valamint a carton is a mellékelt védjegyvel legyen ellátva.

Kwizda Ferencz János, cs. és k. osztr. magyar és kir. román udv. szállító, és ker. gyógyszerész Korneuburgban, Bécs mellett.

VASÁRNAPI UJSÁG

20. SZÁM. 1891. BUDAPEST, MÁJUS 17. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetők feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és egész évre 12 frt POLITIKAI UJDONSÁGOK egyútt fél évre — 6. Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt fél évre — 4. Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt fél évre — 3. Kalföldi előfizetőknek a postallag meghatározott vidéki írás cselemlő

GRÜNWARD BÉLA.

1838—1891.

POLITIKAI újabb küzdelmeinknek egy kiváló tehetségű vezérbajnoka költözött el az élők sorából Grünward Bélában, parlamenti életünknek és politikai irodalmunknak és sokat emlegetett, rokonszenves alakjában. Elköltözött pedig olyan körülmények között, melyeket fájdalmasan esik regisztrálnunk. Erőszakos kézzel vetett véget sikereiben s elismerésben eddigelé is gazdag s ezentúl még több szép reményre jogosító munkás életének. Úgy találták e hó 4-ike és 5-ike közti éjjel Páris mellett, Courbevoie határában, felső testével a Szajnába bukva, jobb halántékában két revolver-golyóval. Daczára, hogy Párisban álnév alatt tartózkodott, s minden eltávolított, a mi nyomára vezetett volna kiletének, jó ismerősei, a Párisban tartózkodó magyarok, a Morgue halottas kamrájában kiterített holttestében fölismerték a kitűnő magyar politikus és publicista porhüvelyt, s a rendőri szemle kiderítette, hogy saját kezével oltotta ki életét.

országban ő volt első, sokáig egyedüli, de mindenkor legbüzdőbb és leghivatottabb hirdetője, már a legközelebbi napokban diadalát várhatta s ritka embernek jutó azon szeresének nézhetett elébe, hogy törekvései célját im elérve látja.

Ha egy gróf Széchenyi István, ha egy gróf Teleki László kétségbe esik s ön élete ellen emeli föl kezét, annak magyarázatát megtalálja a lélekűvár. Hiszen ezek reményeik egész világát látták összeomlani, életüknek legfőbb célját hitték mindörökre elveszettek s kezükbe a

Rejtély, valóban örök rejtély az emberi lélek s e rejtély feneketlen voltakán az ő gyászeseit megdöbbsentő új bizonyítéka.

Még ha a parlamenti küzdő-téren nem lett volna is működésének újabb történetünkben ily csaknem páratlan mondható eredménye, az a siker, melyet a politikai irodalom terén aratott, az az elismerés, a melyben tehetsége pártkülönbség nélkül részesült, elegendő lehetett volna egy nem közönséges becsúgy kielégítésére. Mint egy felső-magyarországi vármegye fiatal, lelkes, hazafias alispánjának a megyei és egyházi autonómia sánczai mögé bújt pszanzlívizmussal gyűlt meg a baja. Minden sánczok daczára bátran támadt ellene és sikerült is a haza- és nemzetellenes tót Maticzát, a nemzetiségi agitációk és veszedelmes fészket, szétrobbantania. Sikerült, pedig csak alispán volt, nem pedig miniszter.

GRÜNWARD BÉLA.

Az szomorú hír megdöbbsentő hatású volt a fővárosban s az egész országban, hol kevés embernek volt annyi jó barátja és tisztelője, mint e rendkívül művelt, lekötelőző modorú férfúnak, a ki elmondhatta magáról, hogy nagy számú ellenfelei között nincs egy ellensége, személyével rokonszenveznek még azok is, a kik politikai nézeteinek a leghatározottabb ellenlábai.

Egy megfejthetetlen problémával állunk itten szemben, egyikével azoknak a kifürkészhetetlen rejtélyeknek, melyek ott rejtőznek az emberi lélek örvényeiben. Mi vihette rá, hogy erőszakos kézzel az alkotónak jogaiba nyuljon? Hiszen a természet testben, lélekben annyi áldásával halmozta el, a közbeesülésnek olyan mértékében részesült, mint magános s nem is vagyontalan, a mellett dolgozni is tudó embernek aránylag oly kevés osztályrészt jutott neki a tisztas megelés gondjaiból, hogy a legtöbb ember előtt akár irigység tárgya is lehetett. Ehhez járult, hogy a közigazgatás államostásának, melynek ez

fegyvert az a rögeszme adta, hogy minden eddigi munkájuk hű és meddő volt. Grünward Béla, a jelentékeny, de ezekhez jelentőségre még nem hasonlítható s historiai szerepet még nem játszott politikusi ellenben, közvetlenül közelébe jutott élete céljának, láthatva vezéreszméjét látható és fogható alakot ölteni s oly teljes sikernek küszöbén talála magát, melyhez hasonló közelet szerencse-fiai között is csak a kiválasztott legtrikábbnak jut, s a minőt, nem hisztük, hogy ő maga is mert volna reményleni, mikor a küzdelmet érte megindítá.

De ez a siker nem következett be olyan hamar, mint szerette volna s ebből volna le ő azt a következtetést, hogy a magyar állam a szeretehűz üzemekkel szemben bizonyos körülmények között tehetetlen, sőt védtelenül áll, ez állandó veszedelem ellen tehát a magyar államot föl kell ruházni mindazokkal az eszközökkel, melyek állami céljai elérésére szükségesek. Így született meg benne a közhatalmak öszpontosításának az a gondolata, mely politikai működésének vezérprinczipiumává lett s mely a közigazgatás államostásában nyert formaszertü kifejezést. Ennek az eszmének, melynek megvalósításában most a kormány és a törvényhozás többsége tárazodik, Grünward már két évtizeddel ezelőtt «Földvidék» cím-mel megjelent első nagyobb röpiratában adott kifejezést, általános feltűnést keltve, s mind több és több embert ejtve gondolkodóba.

Midőn képviselővé lett, a szószerket használta föl eszméje szolgáltatásán, s noha beszédeinek művészi szerkezete, erős argumentációja és elegáns előadása mellett sem volt a szó szoros értelmében szónoknak mondható, itt is elérte azt, a mi a politikai szónoklatnak legfőbb célja: új híveket szerzett nézeteinek, ellennézetüket térített a maga véleményére.

Hatalmas támogatója volt ebbeli törekvéseinek publicisztikai működése. A politikai sajtó-

A balatonfüredi gyógyfürdő

május 17-én nyitattik meg.

«BALATON-FÜRED» enyhe és egyenletes klímájánál és kitűnő juhsavó-intézeténél fogva különösen ajánlatos: **idült légszohurut és tudóbántalmaknál**; **égyényes sós, szénsavas vasas forrásai, hideg és meleg szénsavas fürdői, gőzfürdő** s a női és férfi-uszodával ellátott **Balaton-fürdői javalvák**: **gyenge emésztés, idült gyomor- és bélhuzam**, **vesemedence- és hólyaghurut, hasi pozsga, máj, lép, aranyér és női bántalmak** ellen; továbbá **vérszegénység, sápkór és görvéllykór**nál, általános gyengeség, gerinczagy- és idegbántalmaknál.

Rendszeres szőlő-kúra szeptember 1-én kezdődik.

Díszes gyótyterem, elegáns éttermek, terrasse, kávécsarnok, fűdött sétány, jó zenekar és szini előadások, vízi sétákra kényelmes és biztos angol csónakok s vitorlás hajók, bál, tombola, jó restaurató — Wild vezetése alatt — szép és kényelmesen butorított lakások, posta és táviradi hivatal, jól rendezett gyótyszertár. — B.-Füredre vonatkozó ismertetések kaphatók minden könyvkereskedésben és a fürdőben. A fürdőintézet rövid ismertetése kívánatra ingyen megküldetik.

A közlekedés, déli vasuton Budapestről — naponként kétszer — Bécs és Kanizsától **Siófokig**, innen a Balatonon át 3/4 óra alatt a «Kelen» új gőzhajóval történik, továbbá a **nyugati vasut veszprémi állomásától**, honnan az ott kellő számban levő kényelmes bérkocsikon és kellemes uton, másfél óra alatt juthatni Balaton-Füredre. Vasuti sasonjegyek 33% kedvezményvel, mindennap Budapestről B.-Füredre és vissza 3 napra érvényes jegyek féláron kaphatók. — A fürdő-intézet rendelő fő-orsosa: **Dr. Huray**; urad. orvos: **Gemál**. — Lakás-megrendelések, (melyre előleg küldendő) a **Klotild-Erzsébet udvarban** és a **Grand Hotelben** a fürdőintézet igazgatóságához intézendők Balaton-Füredre. — Lakások június 15-ig és augusztus 20-tól 30% al olcsóbbak. — A **b.-füredí ásványviz** főraktára Budapesten **Édeskúty L.**, m. kir. udv. és szerb kir. udv. ásványviz-szállítónál; és kapható még Székesfehérvárott **Birkmayer** és **Veszprémben Müller** fűszerkereskedésében. (Utánnyomtat nem díjazatik.) **A fürdőigazgatóság.**

A Mamák azt mondják, hogy kedvesebb a szepné a szepné leány. **Az Apa** is azt ál. **Férjem** uram sem ellenzi, mert a Dóvil hitja, és a Pompadour-pasta (ára 1.50, 2.50 és 4 frt) és a Spitzer pomádja (40 kr., 70 kr. és 1 frt 20 kr.) vagy a Dermintin kenőcs (50 kr., 80 kr. és 1 frt 50 kr.) nem valami arczfészték és nem ártalmas, sőt házi foglalkozásokkor, vagy kirándulás után megörögzelt arcz-és kézre apóladásra és a csuszny sepiő, sőtör, májfit és pattanások elmulasztására e 3 közli való mellikkal este bekenni, reggel a hozzávaló «Detergon»-szappannal mosdatni (ára szaronyozás-zárral melleszében 50 kr., 80 kr. és 1 frt 50 kr.). Egyik nő a Spitzert, másik nő a Dermintint kedveli, de makacs arczfólnál Pompadour-pastám legjobban ajánlatos. Szép, egészséges fogak fentartására és beteg fogak további elromlását, az ebből eredő kízdő fogfájást elhárítani, használassék este «Gyöngy-fogvász» (30, 50 és 80 kr.), reggel pedig a «Gyöngy-fogvász» (30, 50 és 80 kr.). Fogáronban lévő fogfészték egyszerűen elvetendő, mert már 1 heti használat után lehetetlen a szubál szemmel nem is látható kárteknny állatokkal és genyvedéses erjombakkal álló **utaltatos** piszokt hehőnk kimosni és így mindig újra a szájba kenetik. Egy a zelnek megfelelő Dávid-féle különös fogfészték 50 kr., egy ugyanolyan ritka gyermek fogfészték 50 kr., ezek egyszerűen a vesztény «Dertitis» óvszeri. Nem hiszek hajónevelésben, de hiszek «Hajónevelésben», hogy az szűlők kielégítik, mert az ószhaj tövőtől hegyig nem tarka-barka, hanem egyenletes szép barna, a ki kívánja, fekete is lesz, a festést pedig még az ismerősök sem vehetik észre. Egy próbát íveg 1, 2 és 4 frt. Antipilát hajhullás és korpá ellen, a kopaszodásnak vele eljött. (80 kr. és 1 frt 50 kr.). Szudoron-por bőrszűzesség ellen. Különös jó hatással még mint kárpó és a kehből eredő nehéz zihálás ellen, megabálakor beállt veszedelmes kökka, étvágytalanság, elsoványodás ellen, daczára a jó ételidősi, kemény gánjűz, viseltethány és gyliszták ellen, hízalás közben is szükséges olykor-olykor adni, léptalpor, száj- és palatínnyal, hókétségű, általánosan vértisztító. Minden gondolkodás és kérdőzködés nélkül, hogy mi volna jó, csakis Antegrin-t kell beadni. — Egyszeri adag alig kerül 3 krajczárba, nyilvel nagy kárt elhárítanak azok, kik óvszer-képen hűs-körös adva, mindig kénnél túlják. — Egy tekeres Antegrin-por ára 40 kr. mely elég egy sűdő megmentésére. Egy 1 fontos tekeresben kövűlűl annyi van mint három 40 kros tekeresben. Egy kilogrammtól kezdve megmérve adatik és ára kilőnként 2 forint. Két és fél kilő 5 forintot már bérletre küldök. Egy 4 kilogram 20 kilogram postacsemeteg egybenmérve 9 forint 40 kr. helyett 8 forint 93 kr. az ára, de egy 10 kilogramm csemeteg csak 17 forint. Tíz kilogramm fölűl minden kilogram 1 forint 60 kr. Ötven kilő egy ledában 75 forint. Száz kilogram 140 forint.

Antegrin-por

Kaphatók készpénzért v. posta-utánvétellel küldve csakis a készítőnél
Dávid Gyula gyógyszerésznél,
 Eszék, Alsóvárosan.

Raktáron van eredeti áron, Antegrinem kivételével, Vértessi Sándor illatszerésznél Budapesten, IV. kerület Kristóf-tér 8. szám alatt.

nagy szőlőlevelekkel háromszorosan is eltakarták kívülről. De mi a szobából az egyik ablakon át szépen beláttunk a rejtett kis madár-otthonba.

Igy láttuk meg, alig pár nap múlva, egy reggel, hogy a fészket valami gaz állat, vagy ember kifosztotta. Egészen be volt az szakítva s széthúzva, hogy csak úgy csüngött le a kúszó-rózságról. Olyan volt, mint egy fejtetőre állított bölcső e hosszúra nyújtott kis fészkek, melynek szögletében egy tojáská megmaradt, a többi az ülő kis madárral együtt elveszett. A párja pedig nem messze az udvaron a legnagyobb akácza tetején jagatott. És aztán egész nap hallottuk szegénykének messzehangzó segélykiáltásait s panaszaikat; csak akkor hallgatott el, ha a verebek neki estek és elűzték; olyan gyorsan elbujt a bokrok közé, de aztán ismét csak előjött jajogni.

Igy tartott az vagy egy hétig folytonosan. S még estéként is, midőn a többi madár már rég nyugodni tért, neki még kilenc óra után is az estszürkületben egyre hallottuk kétségbeesett segélykiáltásait, vagy sürgető, könyörgő hívásait s kérő, rábeszélő siránkozásait. Mert éneklésnek nem lehetett nevezni azt az átható, nagyhangú, rhapsodikus kiáltásokat.

Csak későn hagyta el s kora reggel ismét előről kezdte.

«És zeng a madárka, de éneke verdes,
Búsán panaszolva hű szíve baját:
Hiába kesergi nem jó meg a kedves,
Híván hívogatja — nem hallja szavát!
Oh, árvaszegényke, szánlak, bizony Isten!»

Szófia környékéről.

Szófia környékéről.

Vakarel faluból.

BOLGÁR NŐI VISELETEK.

Strausz Adolf és Dimitar Karastojanov fényképei után

Ilyesmit gondolhatott az a jólelkű két kis madár is, kik egyszer aztán a nagy panaszkodásra eljöttek a kertből «árva szegénykéhez». Nem voltak ugyan családjabeliek, de mint ő, szintén a csalogányok nemes fajához tartoztak. Csak hogy míg a bokorbújó karcsú, vékony, akár egy halacska, s háta, szárnyai barnák, elől egészen szürkés érme-színű, — azok ezüstkék voltak, kissé rövidebb, kissé szélesebb alakkal nálánál s hátuk és szárnyaik sötét mákszürke, míg lenn picizny, fekete csőrüktől kezdve végig ezüst-fehérek.

A bokorbújó elvitte az ezüstkéket szerencsétlensége gyászos színhelyére, a kifosztott, meg-

bontott fészkekhez. Jártak-keltek ott a rózsák, s oly ügyesen és nesztelenül, mint az uszkáló halacska, bújáltak a vadborág levelei közt; majd esevetgéltek egy kicsit, — azzal elrepültek. De másnap a résztvevő két kis madár ismét eljött a kétségbeesett bokorbújóhoz s hosszas táncmozgás után végre az egyik ezüstke visszazállt a kertbe, a másik pedig ott maradt, s nagy csodálkozásunkra! — leült a széthúzott fészkek peremére az egyetlen tojáskára.

A bokorbújó többé nem sirt-ritt, hanem nagy hévvel esett neki a munkának, hogy mennél finomabb táplálékkal köszönhesse meg az ezüstke szíves szíveségét. Aztán már folyton jött-ment, s nemcsak legyeket fogdosott, de hol egy kis kék lepkét, mint valami billet doux-t hozott neki, hol egy nagy szunyogot, melynek hosszú lábai, mint valami macska-bajusz úgy szerte álltak csőréből, vagy gyöngye, átlátszó zezedahernyókat szedett számára.

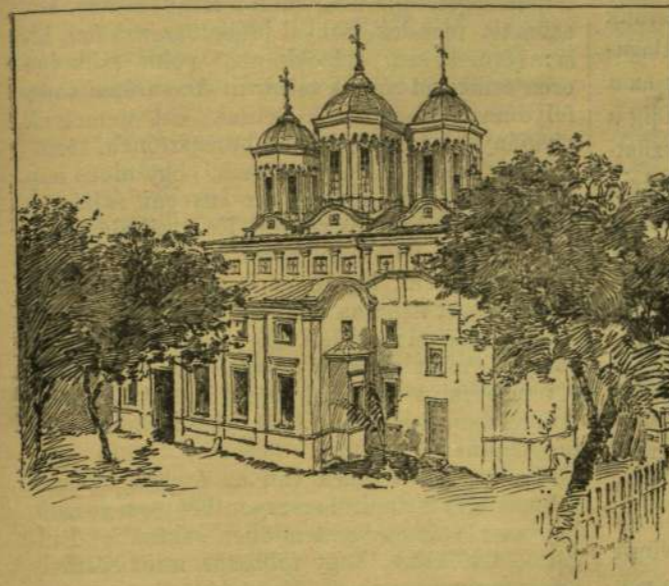
Sőt fölkutatta még azt a szép hófehér pókot is, mely a Camoëns-rózsák lángoló kelyheiben lakott, s ott fogdosta össze a méheket; és ha az egyik rózsá elhervadt, a szép fehér pók átköltözött egy másik nyíló bimbóba, úgy nőtt nagyra, az illatos szirmok közt, míg a bokorbújó rá nem talált, s nem kedveskedett vele is a fészken ülő kis madárnak. S ha az már nem fogadta el a különleges eseményeket, akkor oda ült a Bougère-rózsafára, közel a fészkekhez s hogy szórakoztassa, énekelgetett neki, nagyon halkán, nagyon szelíden.

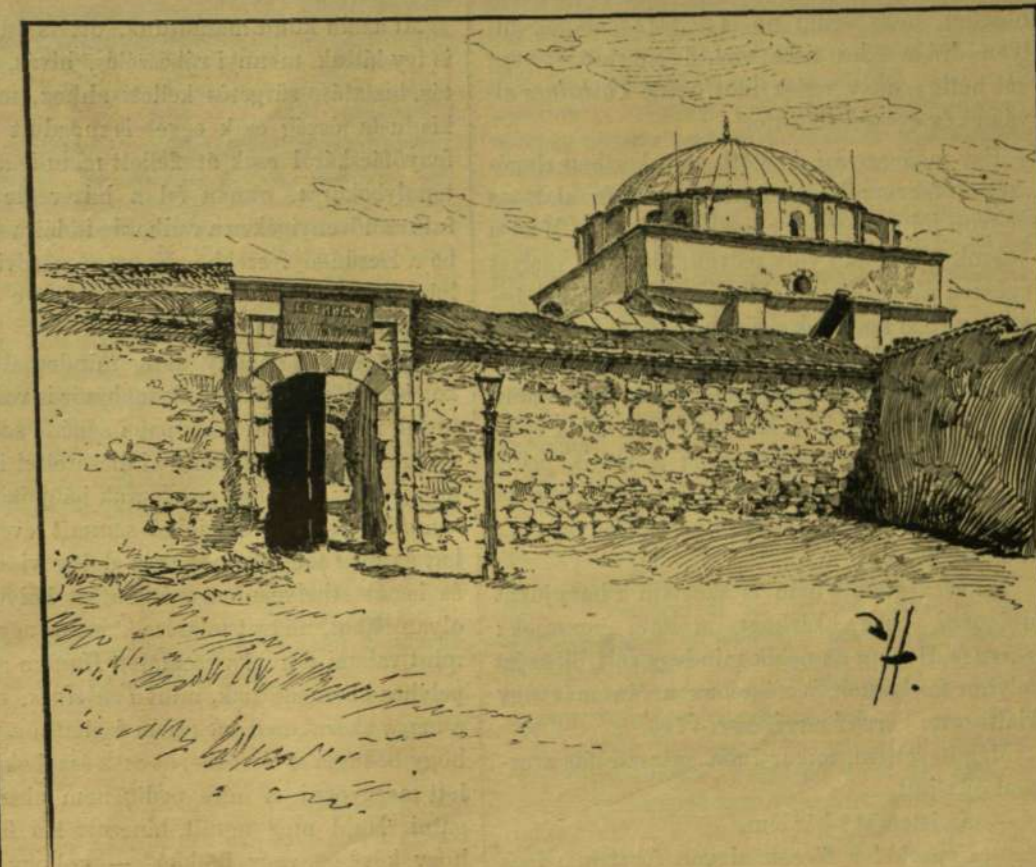
Fiatal nő házasságának első évében.

Nem telt bele két hét sem s a jó szívé ezüstke már kiköltötte azt az egyetlen tojáskát. És e szíveségből kiköltött egyetlen tojásból kelt ki a bokorbújó egyetlen kis fia, a «Többsincs».

Az ezüstke ekkor összeszedte magát s visszarepült a kertbe. Többé nem is jött még az udvarba sem. A bokorbújó baja, gondja pedig csak akkor kezdődött igazán. Mert azt a nevelésesen apró Többsincset, a ki nem sokkal volt nagyobb egy dongó légnél s lógó kis kopasz fejét fel sem bírta emelni czérnaszál nyakán, — neki még melengetni az evésre is tanítani kellett. S hogy remegett érette, mennyire féltette. Ha a táplá-

Az új görög-keleti templom a régi kereskedelmi negyedben.

Cserna Dzsamia, jelenleg állami fogház.

Római katolikus templom.

Az osztrák-magyar diplomáciai képviselőség palotája Szófiában.

Saborna Crkva (görög-keleti székesegyház).

A bolgár nemzetgyűlés (szobranye) palotája.

SZÓFIAI KÉPEK.

Strausz Adolf és Dimitar Karastojanov fényképei után.

lékot hozta neki, mindig távol és más-más helyen bujt a levelek alá, legtöbbször az átellenes oldalon, hogy senki ne is sejtse: életének milyen drága édes titka van. Így tartott ez vagy két hétig; mely egész időt a kis *Többsincs* alvással és evéssel töltötte.

Egy meleg nyári délelőtt, én a kertben ringószéken fekvé pihenem a gesztenyefa alatt és nagyon jól mulattam a csalóányokkal. Mert a bokrok túloldalán volt kedvezet helyem, melyet egészen átengedtem nekik, s most tréfából beszóltam oda hozzájuk a sűrűbe: *«krru!»* — Erre rögtön két oldalról is felelték: *«krru, krru!»* Így beszélgettünk egy ideig, mialatt a két csalóány mindig közelebb jött. Már utóbb az egyik éppen előttem állt egy száraz ágon; a másik pedig mellettem a zöld asztalkán billengette, ringatta magát s hozzá kedvtelve mondotta: *«takk! takk!»*

En kaczagtam s nem is akartam a hangjukat utánozni, csak akárhogy szóltam hozzájuk: *«krru!»* Hanem az nekik mindegy volt, ők azért folyton feleltek, s végre az a fán már úgy kiáltottak: *«krru! csrri, csrri-i!»*

Még nevettem, mikor Julia katasztrófás arczczal oda jött.

— Az istenért? kérdem.

— Képzeld! a fészek ki van fosztva. Nincs meg se a *Többsincs*, se a papája! A szívem megfájult, mikor megláttam. Hogy óvtuk, védjük és haszaltal!

Csakugyan mindenkép oltalmaztuk szegényeket. Már akkor áldozó csütörtök délutánján, mikor a vihar alatt a fészek kezdte építeni, Julia rögtön elesukatta a macskát — s az azóta egy kamrában lakott s ott akkorára hizott, mint egy szakácsné. S nem volt szabad azóta kinyitni az ebédlő egyik ablakát, mely leránthatta volna a kis fészket; és nem engedték meg azóta a vadszöllő és kuszoróza hajtásait levágni, nehogy a fészek békés nyugalma meg legyen háborítva. Pedig különösen a vadborág már oly nagy indákat hajtott, hogy egészen elsőtétítette a szobát. És még sem menthették meg, mégis megtalálta mindenféle szerencsétlenség azt a kis fészket!

En is elszomorodtam. Jókedvem egyszerre elszállt a csalóányokkal. És mert, ha valami bánt, mindig testileg is szenvedek, most is egyszerre betegem, fáradtan hunytam be szememet, hogy ne is lássam a fényes eget s az illatban rengő rózsákat és — komor pessimizmussal kezdtem elmélkedni az élet nyomoráról, mely törvényül áll a világ felett s mely ellen minden, minden küzdelem haszaltal!...

Julia egészséges volt és így erélyesebb; azért nem is kereste semmi rossz okát a világnad távolában, hanem a legközelebbi egyes emberek vagy állatok gonoszságában. Most is rögtön *«Tetemre-hívás»*-t rendezett az üres fészeknél, különféle elkergetések kilátásba helyezésével. De ki nem tudhattuk: ki a bűnös.

Estefelé aztán, mikor ismét bementünk a kertből, még az udvaron is leültem pihenni az utolsó kerti padok egyikére, mindjárt a ház mellett.

A mint ott kissé körülnéztem, egyszer csak a szívem megdobban s fölkaczagtam, mert közvetlen mellettem a kis fenyőfán meglátok egy barnás-szürke plüsch-pontot és az volt a *Többsincs*. Hát még Julia mennyire megörült ennek az apró semmiségnek!

Olyan nagyon kedves is volt, a mint ott alig egy méter magasban guggolt a fenyő legyezőszerű lapos ágán; kurta, fejletlen szárnyaira támaszkodva, fejét egészen behuzva pelyhes vállai közé, de éppen olyan volt, mint egy borzas barnás-szürke plüsch-pont. Mellette az ezüst-topoly levelei közt a papája reszkett, ugrált és

tánczolt körülte. Már akkor haza akarta vezetni fiát éjjelre a fészekbe.

Mi aztán künn maradtunk, ott is estelítettünk is így láttuk, mennyi rábeszélés, hívás, csalogatás, biztatás, sürgetés kellett ahhoz, még az a kis lusta jószág csak egyet is mozdult. Pedig a fenyőfácskáról csak át kellett mennie az ezüst-topolybokorra, onnan fel a házereszen végig futó szőlővenyigékre a vadborág indáira s szépen be a lecsingő fészekbe. És ezen a rövid uton három órai nehéz vesződséggel vezette el a kis bokorbujó fiát aludni.

Ez a jelenet néhány hétig minden alkonyatkor ismétlődött. S nekünk többször is volt alkalmunk megcsodálni a kis papa aggódó szeretetét s végtelen türelmét. Mennyi dicsőréttel illelték a hangyákat, hogy úgy gondozzák bábjáikat és én sem akarok az érdemeikből semmit levonni, de hát az még sem olyan nehéz dolog visszavinni és ismét elhelyezni a szétbontott bolyban egy olyan bábót, melyet tetszése szerint úgy vihet, mint valami darabka szemetet. Hanem az ilyen pelyhes kis madárnak, mint *Többsincs*, megvan a maga akarat. Őt meg nem foghatta a papája, hogy bedugja a fészekbe, őt csak észkokokkal kellett meggyőzni, a mire pedig nem akart hallgatni. Majd meg ugrált, tánczolt kis fia előtt, hogy kövesse, vagy halkán, — nehogy más is hallja — édesen sziszegve kérte, vagy egy tekintélyes zöld hernyót nyújtott felé, hogy tegyen egy ugrást, csak egyetlen kis ugráskát az elérésére, de *Többsincsnek* — bár olykor kinyitotta a száját — nem tetszett egyet lépni sem, hogy közelebb jusson a fészekhez.

En már láttam sok és sokféle elkényeztetett gyermeket, de sem az emberek, sem az állatok közt nem láttam egyet is annyira elkényeztetve, mint ez a kis *Többsincs* volt.

Egy egész hónapig nem akart tovább menni — még az udvaron sem — az első kerti padoknál. Talán mert neki még így is hosszú volt a leveles, árnyas kényelmes út, mely onnan egyenesen a fészekbe vezetett. S csak lassanként ugrált a kis fenyőről a gesztenyefára, onnan az ailanthusra s végre az organobokrok sűrűjében vett állandó nyantást. Derék kis papája mindig, mindenütt vele volt; reszkette örködött felette s a mellett fáradhatatlanul kereste az élelmet abba a legtöbbször tástott kis szájba, s még azon is iparkodva, hogy kis fiával lehetőleg közel lehessenek hozzánk. S ha mi Juliával le-leültünk a nagy Rubens-rózsafa alá, vagy a sátoros gesztenye árnyékába, ők rögtön megjelentek melletünk s még olyankor is, ha kedvence zöld papagájunk velünk volt, oly közel jöttek, hogy csaknem kézzel elérhettük volna. Közelünkben nem féltek a *Zöld* félelmes nagy piros csőrétől s ijesztető kiáltásaitól. Pedig ezért a csalóányok nagyon haragudtak a papagájra s a fecskek akárhányszor meg is támadták, főképp akkor, ha a kertben egészen magára maradván, valami fatetején lármaszótt, vagy szuszmalolva üldögélt a kerti padokon.

(Vége következik.)

BULGÁRIÁBÓL.

A napokban egy bolgár őrnagy volt vendégem, ki férfias szépségével mindenütt feltűnt, a merre csak Budapesten megfordult. Menyasszonya részére jött nagyobb bevásárlásokat eszközölni *Európába*, miként ő mondani szokták, s kedvemért megállapodott itt és Budapesten szerelte be összes szükségleteit. Vacsora alkalmával, melyen egy magyar hírlapíró is részt vett, szóba kerültek a bolgár dolgok. A hírlapíró nem kis büszkélkedéssel említte fel, hogy ő hányszor czikkezett a bolgár kérdés felől, s hogy mindenkor a lehető legrokonszenvesebben törekedett a bolgárokat feltüntetni. Erre a bolgár őrnagy mely sohaj kíséretében következékép vá-

laszolt: «Köszönöm, uram, hogy irányunkban olyan jó indulattal viseltetik. De csak szomorú kötelességet teljesítetek, midőn fáradozásait közönetet mondotok. Sokkal jobban szeretném, ha sem önnek, sem másnak nem volna szüksége ezen czikkeket rólunk megírni. Az európai sajtó folytonosan foglalkozik velünk, ezt némelyek vívmányának tekintik, de én borzasztónak, sértőnek tartom. Vérgig sért engem, hogy nincs nap az esztendőben, melyen az európai sajtó ne tudna valamit rólunk regélni. Ez egyáltalán nem tartozik a kellemes állapotok közé. Sokkal jobban szeretném, ha Bulgária a sajtóban csak olyan helyet foglalna el, mely ezt a kis, szerény országot joggal megilleti. Most többet írnak Bulgáriáról, mint akár az orosz, akár a francia, sőt még mint az angol népről is. Azt tartanám boldogságnak, ha már a sok írka-fírka valahára megszűnne.»

Es nagyjában igaza van az én bolgár barátomnak. Ha hírlapírói szempontból összegezzük, hányszor volt egy esztendőben «aktuális» Bulgária, azt látjuk, hogy többször, mint bármely európai nagyhatalom. És tekintetbe véve az okokat, melyek ezen aktualitást előidézik, önzéretes bolgárra csakugyan nem lehet valami kellemes, ha a bolgár ügyeket a sajtóban bármilyen szempontból is, folyton pertraktálva látja.

A tavasz első napjai újból napirendre hozták a bolgár kérdést. Az a gyilkos golyó, mely Stambulovnak volt szánya s a szegény Belesovot teríté le, egész Európa figyelmét ismét Bulgária felé irányította. És az európai sajtó ki nem fogott a legapróbb részletek közléséből, melyeket a «külön kiküldött tudósítók» sietek lázas gyorsasággal megátvitároztak. E sorok írója is első pillanatban arra gondolt, hogy a «Vasárnapi Ujság» olvasóinak minél előbb mutathassa be a ravatalon fekvő Belesov fényképét. No, ha ilyen természetű híreket értett az én bolgár vendégem, teljesen igaza volt, mert így nyilvánított véleményét magam is helyeselem. De hát vannak más fontos dolgok is, mikről szintén meg kell emlékezni az európai sajtónak, melyek minden bolgár hazafi keblét csak büszkeséggel tölthetik el. És meg szoktunk emlékezni arról a nagy haladásról, kulturális munkásságról, melyet a bolgárok utóbbi időben önéreukből kifejtettek. Azt pedig még kell adni, hogy a bolgárok, daczára a legmostohább külső körülményeknek, szemünk láttára olyan nagy és csodálatos tevékenységet fejtettek ki, mely méltán megérdemli a művelt európai népek elismerését.

A haladás és fejlődés anyagilag és erkölcsileg is szembeszökően nagy. Vasutak épültek, utak készültek mindenütt az ország legkülönbözőbb vidékein. De nemcsak az ország egész belsejét szelik át a vasutak, hanem elkészült a nagyfontosságú összekötő vonal is, mely a nemzetközi forgalmat közvetíti, most már a legnagyobb pontossággal. A nagyobb városokat szabályozzák és európaivá teszik. Különösen Szófia, az ország fővárosa, lep meg e tekintetben mindenkit, még azok is, kik e várost csak néhány évvel ezelőt a Battenberg Sándor fejedelem idejéől ismerik. A földmívelés, ipar és kereskedelem a kormány hatás támogatása mellett folyton emelkedik. A gépek már nem tartoznak a rendkívüli látványosságok közé. Az ország némely vidékein már óriási gyártelepek vannak, itt még sohasem látott gépezzel, mely a hiányzó munkaerőt pótolja. Az eddigi házi kézi-ipar mellett kezd meghonosulni a gyári ipar. Külföldi tőkék és szakérők pótolják a hiányokat, s bár az európai sajtó rendszerint zilálatnak festi a bolgár politikai viszonyokat, azok, kik a helyszínen személyes tapasztalattal ismerik meg a bolgárokat, szívesen bocsátkoznak velők üzletekbe, vállalatokba. Elősegíti ezt az a körülmény, hogy az igazságszolgáltatás körül előnyös reformokat, javításokat eszközöltek.

De nemcsak az anyagi jólét emelése körül látjuk a lázas munkásságot, hanem szellemi téren is. Elemi, közép, sőt felsőbb iskolák kielégítő számban gondoskodnak a nép műveltségi fokának emeléséről, sőt a szépirodalmat is az állam veszi pártfogása alá. A kiválóbb irodalmi termékeknél az állam gondoskodik a mű nyomtatásáról s az illető író kellő díjazásáról. És mindezt tiszta nemzeti szellemben eszközölik.

E sorokból látható, hogy Bulgáriából nem csupán kellemetlen dolgokat lehetne az európai sajtóhoz juttatni. Pedig a mit itt pár szóban el- soroltam, az vajmi gyenge visszhangja annak, a

mit tényleg tapasztalunk, ha most a sokat kintzolt, sokat gyötörődött Bulgáriát beutazzuk.

Sohasem működött a kormányzati gépezet rendszeresebben Bulgáriában, mint most. Ez pedig első sorban *Stambulov* Istvánnak érdeme, a ki nemcsak nagy erélyű és kiváló tehetségű államférfi, kinek tekintélye minden téren imponál hazájában, hanem ez a providenciális férfiú egyúttal érti az erőket kellő időben és helyen esopotosítani, s minden valamire való tehetséget felhasznál és érvényre juttat. Csak is ennek tulajdonítható az a nagy rend, mely az országban uralkodik, s hogy e rendnek alapja elég szilárd, mutatja, hogy a nagy erőfeszítések és ellenséges izgatások, miket külföldön folyton csináltak, ezt megbolygatni nem tudta. Ezen meddő munkának azután az lett a következménye, hogy a lelketlen izgatók a jelenlegi politikai viszonyok megváltozása helyett a közönséges orgyilkossághoz voltak kénytelen folyamodni, hogy eredményt érjék azokkal.

Mielőtt az ez alkalommal bemutatandó képekrol a szükséges magyarázatot megadnám, még csak egy megjegyzést kívánok tenni *Ferdinánd* fejedelemről, kinek személyes helyzete előttünk, magyarok előtt, nemcsak nem közömbös, de a lehető legnagyobb érdeklődést tárgyat képezi. Bár e lapok hasábjain évek sora óta sűrűn emlékeztünk meg uralkodásáról, kormányzól, hadseregéről és néperől, melyet igaz szívből szeret s melyhez egész lelkéből ragaszkodik, ezúttal mégis tartozom a következő megjegyzéssel.

Ferdinánd fejedelem úgy él, úgy viselkedik új hazájában, hogy személye iránt csupán rokonszenvet idéz elő a bolgár lakosság legkülönbözőbb rétegeiben. Csupán Bulgária határain kívül szokták fölvenni minden alkalommal a kérdést: még meddig tarthatja magát *Ferdinánd* a bolgár trónon? — Bulgáriában arról vagy ehhez hasonló dolgokról soha senki sem beszél. *Ferdinánd* fejedelem igen jól érzi magát a bolgár trónon s ereje a bolgár nép ragaszkodásában gyökerezik, mely látja, hogy uralkodása alatt minden tekintetben gyarapodott.

Ezúttal bemutatott képek között egyik magyar ember munkája, s ez a bolgár *szobranye* (nemzeti gyűlés) szép épülete, melyet *Gregersen* készített, ki évekkal ezelőtt letelepedett Bulgáriába, Szófia közelében földbirtokot vásárolt, melyet magyar gazdatisztek általa műveltet.

Egy másik képünk a híres *Saborna dszámia*. Óriási épület, erős, nagy kőfalakkal környezve. Jelenleg állami fogház és pedig maga a dszámia a gonosztevők, az udvarban levő épület a politikai elítéltek részére szolgál. Bármely oldalról közelítjük is meg Szófiát: ez az épület, a dűledező Aja Sofia s az államnyomda emelkednek ki a házak tömegeiből.

A templomok közül bemutatjuk a *szekesegyházat* (Saborna Crkva), mely minden ünnepekész állami és egyházi aktusnak színhelye. Itt hirdették ki Sándor detronizációját, itt tartották meg a tedeumot, midőn visszaérkezett. Ugyanegy papi segédlet végezte mind a két dolgot, nagy részt ugyanegy közönség jelenlétében. Ide jár *Ferdinánd* fejedelem hentelekén egyszer. Itt szentelnék be minden halottat ősi szokás szerint. Legutóbb a *Mutkorov* és *Belesov* temetőre néztem innen. Most a *Saborna Crkva*, a nagy boulevard kellő közepén áll talapatáig kiásva, mert a szabályozási vonal így követelte; az ember szinte fél mellette állani, attól tartván, hogy a nagy templom minden pillanatban összedülhet. Különben ezt a templomot is le akarják rombolni, s helyébe egy másikat emelni. *A római katolikus templom* csak az imént tartozták. Ez tulajdonképen osztrák-magyar templom, mert leginkább a mi monarkhiánkiból ide szakadtak járnak bele s a mi konzulatusunk patronátusa alatt áll. Papjaitak, kik szakállas barátok, a mi kormányunk fizeti. Itt tartják az istentiszteletet királyunk születése napján, s az egybegyűlt osztrák-magyar kolónia s a bolgár kormány meg jelent tagjai állva hallgatják meg a megerősített kórusról felhangzó «Gott erhaltet» háromszor.

Az a csokna tornyú díszes épület az *osztrák-magyar képviselőiség palotája*, melyet még Biegeleben báró emeltetett. Ez is magyar ember műve. *Brang Pál*, a szófiaai osztrák-magyar kolónia elnöke építette, ki számos nyilvános intézetnek és magán-palotának építője. Mintegy tíz éve működik a bolgár fővárosban *Brang Pál* s ott igen jó hírnevek örvend.

Néhány jellemző népviseleti képet is mutatunk be. Egynek kivételével mind Szófia környékéről való fiatal menyecskék. Abban az öltözetben vannak, a mint hetenkint, pénteken, a szófiaai szeszki bazárra jönnek eladni valamt. Többnyire kézi munkát, gyönyörű himzéseket hoznak, azokat potom áron lehet tőlük vásárolni. Igen tiszták. Ruházatuk pazarul van tele hímzeve s feldíszítve igazi ezüst és arany-pecsékekkel, gyöngyökkel, apró esigákkal, virággal és üvegdíszszel. Azok, kiknek arcába vékony hajfonatok, pénzék és gyöngyök lógnak, azt akarják jelezni, hogy most mentek férjhez, s hogy az ő arcukat nem illik idegennek vizsgálni. Régi török szokás nemzeti változatban. Ezek a csingó-csüngő dolgok a török asszonyok fityolát pótolják. A vakareli asszonyt csupán azért mutatom be, mert ez a falu nagyon híres arról, hogy ott csupa szép asszony és leány van, mi nagy nevezetesség is, mert a bolgár paraszt-asszonyok rendszerint csunyák. Utójára hagytam a kivételt, t. i. azt az egyet, a ki Szófiából való. Ez egy ezügfényűleány a mahaleből. Ha csak egy pillantást vetünk a képre, látjuk, hogy öltözetet elüt a többi bolgár nők viselésétől. Bulgáriában a cigány és a zsidó velük született konzervatív hajlamból megmaradt a régi török szokások hívének. Ők ma is beszélnék folyékonyan törökül, és megőrzik még sokáig — legalább az asszonyok — a török viselkedést.

STRAUSZ ADOLF.

EGY BACH-HUSZÁR A SAJÁT ÉLMÉNYEIRŐL MAGYARORSZÁGON.

II.

A Bach-idejebeli bürokrata «Acht Jahre Amteleben in Ungarn» című munkájában következőleg ismerteti további élményeit.

«Még ezután következett csak az igazi hadd-elhadd, valódi elegikus hang sir ki az átköltözés odyszejának előadásából, a mi vasút nem létében négy napig tartott szekeren s egy beteggyárból alig kikelt nő s nyolcz hetes csecsemő társaságában csakugyan nem tartozhatott a kellemes kéjtázasok közé. Ehhez járult, hogy ép zsidóünnep levén, utközben a csárdákban semmit sem lehetett kapni. Kiehezve, kimerülten érkeztek meg negyednap az alig 300 házzal bíró helységbe, melynek nevének nem árulja el a vizsgálóműködés sorok írója s nagy megbotránkozás kellett tapasztalniok, hogy a szállásul kijelölt helyiség egy kis pitvarból s jobbról-balról nyíló két kis szobából álló lyuk volt, s összes butorzata két ágy és egy köteg szalma. Addig, míg a butorai utána érkeztem, kénytelen nagy utánjáróval a paptól, bírótól kölcsönözni ki néhány matracot, paplant, egy rossz asztalt, két széket. A mellett senki, a ki főzni tudna; csak nehezen tudtak egy cipészmet felhajtani, a ki konyított valamit a főzéshez s neki állt a vacsora elkészítésének.

«Fáradtan és éhesen feküdtem ágyba, fáradt és éhes családdal, azaz, hogy én — folytatom, — mivel a két ágy nem volt elég mindnyájunknak, a földre feküdtem. Másnap reggel felébredve, a remélt reggeli helyett összes háznépemet a leírt két ágyon, széken láttam ülni és sirni, a cseledek karban sirtak a háttérben. Azt hittem, valami szerencsétlenség történt, s végre megtudtam a szörnyű valót. Feleségem ugyanis kávét akart főzni, s kereste e végre a konyhát és a tűzhelyet, de sem konyha, sem tűzhely nem volt található, végre a megjelent bíró véget vetett a sirásnak, valahonnan előkerítve egy spiritus masinát.

«Ily nyomorban ültem egy nap délen egy lánán, az egerek vigan ugrádoztak körülöttem, egy tányér levest tartottam térleimen, s úgy tettem, mintha enném, csakhogy családomban, mely eddig ki nem jött a sirásból, bátorságot öntsek, melyre annál nagyobb szüksége volt, mivel időközben eszeledim, kijelentve, hogy ily életet többé el nem viselhetek, minden ígére-telt daczára kerekelt oldottam. Ekkor jelent meg a mentő-angyal egy csendőrtiszt személyében, a ki szolgálati útja közben fölkeresett, meglátta nyomoromat s ez annyira meghabozta, hogy ajánlatot tett, szerelném fel lakosomát a csendőrkasznnyával. Természetesen két kézzel kaptam rajta, s 24 óra alatt az áthurozolkodás megtörtént.

«Nem kisebb vesződések merültek fel a hivatal átvételénél. A hátralék 500 darab volt, tehát majd egy negyedévi. A hivatal átadásakor a telekkönyveket, egész halomban, az *ágy alatt találtam meg*. Hivatalos helyiségéről szó sem volt, asztalokat, székeket úgy kellett kikölcsönözni, néhány deszkadarabból az irattartó sajátkezűvel összerakolni, s mivel irodaszerek sem voltak, meghatározatlan mennyiségű papírra, tollra, tintára hitelt eszközölni ki a helyiség boltosánál. Börtönök sem voltak, a letartóztatottak egész kedélyesen ki s bejártak a korcsmában s tartáspénzüket ott költötték el.

«Az első berendezési és irodai költséget a szolgabíró csak 9 hó múlva vette kezébe, a leg-szükségesebb irodaberendezéseket két év múlva, megfelelő hivatali helyiséget csak öt év múlva kaptam».

Így telt el az év fáradságos bajlódások között, melyektől Bach báró szerencsésen kreaturája, mint mondja, azonkívül, hogy ágyba verte a betegséget s túllhalmozott teendői miatt leszokott a vacsorálásról is, 36 éves kora daczára megöszült. Nem is rémitgetjük az olvasót tovább e hajmeresztőségek leírásával, a melyek azonban, s ez nagy elégtételünkre szolgál, nem foszthaták meg a sokat megpróbált férfit minden kedélyességétől. Tanuja a következők est.

A helység bakterei néhányszor alva találtván, följelentettek. Fogságot mért ki rájuk, de semmi eredménye sem volt, mert mindegy volt nekik, otthon-e vagy az áristomban alusznak. Mikor aztán új feljelentés érkezett ellenök, előállította lámpásostul, kúrtóstul, alabárdostul, meggyújtotta a gyertyát lámpásaikban s megparancsolta, hogy déli 11-től 12-ig égő lámpával, alabárdosan járják be a helységet, csak úgy, mint éjszaka, kiáltásuk az órákat, kúrtóljenek és énekeljenek. Hiába fogták könyörgésre a dolgot, hiába kértek helyette akármilyen büntetést, nem volt kegyelem. Fényes napvilágánál kellett, kezőkben az égő lámpával s az alabárdal, kúrtólve, órák kiköltve végig vonulniok a helységben, követve az utcagerekek gnyos hahajátjától. Letelvény a büntetés, megkösözönték és soha sem aludtak el többé állomásaikon. De falusi kollégákkal nem hagyták megtorlatlanul a rajtok esett csufaságot. «Valahol csak meghaltam éjjel — vallja a naplóró — napestőlőn napkelteig ritka kitarással kúrtóltek és kiáltottak ablakom alatt, úgy hogy álmatlanul forgolódtam egész éjjel ágyamban.»

A cseh-német hivatalnokai kar népszerűtlenségére nézve feltűnő, de aztán nem is egyéb ennél, a mit a névtelen író egy egész *Magyarországban szétágozó egyesületeiről* vél tudni, a melynek feladata lett volna a német és cseh hivatalnokok romlását és eltávolítását előidézni. Ez egyesület — mondja — vezetőkből, felügyelőkből és ügynökökből állott, s utóbbiak azon törekedtek, hogy valami dolgot legyen a hatóságokkal, mely esetben minden módon oda irányozták fáradozásaitak, hogy az illető hivatalnokot *ajándék elfogadására* csábítsák. Ha ez sikerült, az ügynök feljelentette a felügyelőnek, ki viszont a vezetőt értesítette. Ez aztán összeállította az adatokat, megette a kellő lépéseket, hogy illetékes helyen denuncziálja és erkölcsileg lehetetlenné tegye a tisztviselői kart.

Egy másik módja az idegen hivatalnokai kar tekintélye és erkölcsi minibusza aláásásának, az író szerint, az volt, hogy igyekeztek őket adósságsinálásra csábítani, hogy aztán elmondhassák: Ime, itt vannak a derék német hivatalnokok, kiktől a jó adminisztrációt várjátok. És hogy a célt elérjék, a legördögibb leleményrel, ebédre, vacsorára hívták őket családjaikkal, ettették-itatták, brudersaftot kociztattak velők, mindez azért, — a derék beamer előadására szerint — hogy őket s lakmározásra, bejehajzásra csábítsák. Csoda-e, ha soknak közülök annyira megtetszett ez az élet, hogy máig ott ragadtak, nyilván azért, mert mindenekből kifosztatva, annyjok sem maradt, a mivel hazájukba visszaköltözhettek volna.

Ha aztán egyik-másik szorgalmának, lankadatlann munkarejének sikerült oly állapotokat hozni létre, melyekért az elismerést meg a legvalakulabb hazafiaság sem tagadhatta meg tőlük, akkor szere-száma nem volt a dicsőreteknek, a lekötölező bókoknak, tették magukat, mintha meg volnának tökéletesen elégedve, nem kimélték a méltánylás semmi jelét; de mi haszna, ha akkor is azt gondolták magokban: kár, hogy

ez a derék, szorgalmas, értelmes, becsületes ember — *sváb!*

«Egyszer többen voltunk meghíva, — beszélt szerzőnk, — s zenéltek is. Kollegám egyike, egy kitűnő énekes, általános tetszést aratott, s egy nemes hölgyet következő lelkesült felkiáltásra ragadt: «Tehát mégis igaz, a mit annyiszor hallottam, hogy minden *cséh ember muzsikus.*»

«Ha pedig cseh muzsikuskok, házalók vagy kintornások jöttek, azt mondták nekik, miért török úgy magokat? menjenek a miniszterhez, az majd szolgabírókká teszi, hiszen a mostani szolgabírák is valamikor kintornával és pintlivel vándoroltak be.»

Ilyen apró sérelmek csalják a panasz szavát az érzékeny úr akaira, a ki bizonyosan azt várta, hogy a jogfosztási elmélet igájába hajtott ország keresett udvariasság aláreza mögé rejti mély keserűségét s kitárt karokkal, hálálkodva fogadja a pléh-galléros civilizátorok sáska-raját, kiknek típusa önkénytelen megtestesítése volt előtte az önkény tüzelt-vassal pusztító megtörő boszújának. A montebellói, magentai és solferinói ve-

latra nézve Magyarországon nélkülözhetőkké válnak, az országból való távozásukkal biztosak lehetnek, minden becsületes ember tiszteletéről, és jövőjüket illetően annyival inkább föltétlen bizalmat helyezhetnek a cs. kir. kormányba, mivel az különös kötelességévé fogja tenni minden egyesnek megélhetéséről gondoskodni.»

Tehát a mór megtette kötelességét — a mór mehetett. November végén megjötték az új főispáni kinevezések, azzal az utasítással, hogy az új tisztviselőket hivatalba lépésük ők képezendik a felettes hatóságot az eddigi tisztviselői kar felett. Egyszermind megindultak országsszerte a megyei választások, és hogy mily szenvedélyességgel fordult a közingerültség az idegen bürokrata-had ellen, mutatja, hogy egy 1860. decz. 4-én kelt leirat elodázhatatlannak tartotta a főispánok lelke kőni azoknak minden személyes bántalmazatától való védelmét s minden ellenük irányuló kihágás megakadályozását.

«Naponként érkeztek a hírek — mondja forrásunk — hogyan verték be itt egy szolgabíró ablakait, hogyan inzultáltak ott egy másikat,

szeme körül levő szőrök, melyek a földnek szembe toulását akadályozzák meg, félre vonulnak s szeme is előre nyomul.

* Izzó üstökösök. Néha megtörténik, hogy az üstökösök oly nagy fényvel jelennek meg, hogy a nap közelében is láthatók. Így 1843-ban észlelték egy üstökösöt, mely 150,000 mérföldre közeledett a naphoz. Newton is látott 1680-ban ily izzó üstökösöt, melynek melege számítása szerint kétezerszerte nagyobb volt, mint az izzó vassé, 26000-szer nagyobb a napfényénél, úgy, hogy ez az üstökös csak 50,000 év alatt hűlhet ki.

* Kellemetlen csere. Egy Borneo körül czirkáló angol torpedó-csónakról nemrég a hullám egy matrót seprte le s helyette csaknem ugyanakkor egy czápát hozott a fedélzetre. Szerencsére semmi baj nem történt, a matrót kimentették s a czápát rögtön megölték.

* A római Colosseum mintájára Potsdam mellett nagy arenát épített Vilmos császár, melyben olympiai játékokat és más mutatványokat akar föleveníteni, hogy a nép nagy ragaszkodását a lövészenyhekhez ellensúlyozza.

* A hullaegetés Japánban nagyon kifejlett. A fővárosban, Tokióban, 6 kemence van s a jha-

Utkomszki herceg. Lord Harris. Sir Mackenzie Wallace.

Sir Greaves.

Gyöngy görög herceg.

Lady Harris.

A czárevics.

Mrs. Lindsay.

Bariatinszki herceg.

AZ OROSZ TRÓNÖRÖKÖS ÁZSIAI UTAZÁSÁBÓL. — FOGADÁS A BOMBAY-I KORMÁNYZÓI PALOTÁBAN.

reségek híre azonban új reményt öntött a hazafiak szívébe. Elkövetkezett a villafrankai béke. Albrecht főherceg, — írja az emlékirat szerzője, — visszahívott, s a Thun-féle pátnak el őn ejtve. Ezzel a rendszer is megdőlt, melynek kedvéért az idegen invázió Magyarországra hivatott. A «verstärkter Reichsrath» összeült, s Benedek tábornagy lehozta Bécsből az október 20-iki diplomát, a következő rendelet kíséretében:

«Köztudomásúak azok az intézkedések, melyekre ő cs. kir. apostoli felsége, atyai gondoskodásában a monarchia belső jóllétének megszilárdítása és tartós megalapítása iránt — legkegyelmesebben indittatva érezte magát. Ez új rendelkezések által a közhatalóságok szervezete is új alakot fog nyerni. Felhívom tehát az összes cs. kir. hivatalnok urakat, hogy az átalakítás iránti további rendelkezéseket teljes nyugalmással várják be s ez idő alatt megállapított hatáskörükben s különösen a legmagasabb jóakarati szándékok keresztülvitelénél egészen az eddigi módon hű és buzgó kötelességérzettel tartsanak ki helyükön. Ezáltal mindazok, kik a viszonyok következtében a legmagasabb szolgál-

at meg egy harmadik egész családjával menekülni volt kénytelen.»

Végül fölpanaszolja, hogy a bécsi kormány nem kevésbé kurtán bánt el önző politikájának egykori eszközeivel. Az otthon maradt kollegák tiltakozást emeltek visszatérő társaik újra beosztása ellen az osztrák tartományokban, s nem kevesen voltak, kiknek csak hosszabb huzavona után sikerült a bécsi kormánykörök magyarországi sikertelen experimentuma után újra álláshoz jutni, ha ugyan nem maradtak egészen kenyér nélkül.

V-i.

EGYVELEG.

* A pénz hátránya. A híres görög költő, Anakreon, egykor Polykratészétől öt talentumot (mintegy 12000 forint) kapott ajándékba. Két éjszakán át folyást azzal tépeldött, mit csináljon ezzel a pénzzel s ezután visszaadta Polykratésznek, mert nem akart oly ajándékot, mely álmatlanságot okoz.

* A vakondok nem vak, sőt nem is rövidlátó, mint eddig hitték. Hesz Károly állítása szerint ugyanis szeme teljesen kifejlesztett s csak azért nem használja szemét a földalatt, mert a világosság hiányzik, de a föld felületén s úszva mindig néz s ez esetekben a

lottának körülbelül egy harmadát itt égetik el 1888-ban 34.437 halott közül 11.023-at elégettek. Különösen nagyon terjed az elégetés, mióta a városban nem szabad temetkezni. A költség 8, 4 és 2 ft. Minden égetésre 20 darab őlfá elegendő s ez alig kerül 50 krajczárba. Az egésznek 3 óra alatt vége van s a rokonok másnap kapják meg az urnát a hamvakkal, melyet rendszeren egy templomban helyeznek el.

* Ötszáz vasuti vaggont loptak el közelebb Oroszországban. A rendkívül nevezetes büntetést a Kozlov-Worones-Rostok vasuti vonal hivatalnokai követték el, kik az új teherszerek beszerzésére az igazgatóság által nyert összeget felosztották egymás között, de a más vasuti vonalakról jövő üres vagonokat visszatartották, újlag festették s saját jelleikkel látták el, úgy hogy új kocsiakat mutathattak be.

* A «tintatartó-templom», a mint az irodalom istenének pagodáját Suchowban elnevezték, alakja után, nem régen leégett, galambok által oda hordott szikra következtében. A kínai tudósok nagyon sajnálják a híres épület elpusztulását.

* Egy kilogramm súlyú méhrajban mintegy 10,000 állat van, vannak azonban 3-4 kilogramm súlyú rajok is; oly rajokat, melyekben egy kilogramm súlyú méh sincs, nem érdemes befogni.

ROHONCZY LIPÓT,*

az 1848—49-iki Károlyi-huszárok ezredese.

1807—1861.

1849 aug. 17-én Gyulán azzal a hírrel leptek meg orosz jóakaróink, kik Szöllőstől idáig kísértek, hogy ezentúl osztrák csapatok kezére jutunk, mert nekik a czár parancsára *egyelőre* ki kell vonulniok az országból. A mint utóbb kitűnt, ez a kifogás ép oly hazug kohlomány volt, mint az oroszok egyéb ámtigatásai; mert a Szöllőstől Gyuláig való kíséretes csak azért lón rendezve, hogy Haynau hadai Arad felől közelünkbe juthassanak.

Sohasem felejtem el ama rútvadmacska képű orosz törzstiszt (Golubkin ezredes) gúnyos nevetését, midőn a szobájában irással elfoglalt, sötétzöld egyenruhás egyénre rámutatva, kijelentette, hogy ez «Monsieur le comte Alexandre Forgách», az osztrák biztos. A biztos úr derekán, muszka szokás szerint, bőrből font vékony «nogajka» (kancsuka) lógott. Honnan pottyant egyszerre Gyulára, azt mindaddig nem tudtam megérteni, míg Rohonczy Lipót, a Károlyi-huszárok vitéz ezredese, szintén a szobába lépve, ugyanazt az értesítést kapta Golubkintól, mint én, azzal a hozzátoldással, hogy a többire nézve a már kifüggesztett hirdetményekből fogunk értesülni.

Rohonczy ezredes, ki azért jött Golubkinhoz, hogy lovai számára, készpénz fizetés mellett, legalább szénát kaphasson, szó nélkül távozni akart, midőn Forgách Sándor német nyelven azt kérdezte tőle: «Mi volt ön a rebelleknél?»

A daliás vitéz, ki hatalmas kezének egyetlen nyomásával összetörhette volna az előtte ülő vézna embert, a kérdésre nem válaszolt, hanem végig nézve az illetőt, velem együtt eltávozott a szobából.

— Hát mindenütt csak tulajdon fajunkbeli árulókkal kell találkozunk? — mondá Rohonczy, kardja markolatát magához szorítva. — Most már tudom, mi vár reánk. Sokkal jobb lett volna Komárom alatt elesni!

Alig, hogy kiértünk az utczára, már minden ház oldalán azt olvastuk a felragasztott német plakátokból, hogy a honvédtisztek kardjaikat azonnal átadni kötelesek. Az elindulás (Weiter-Escortirung) órája utóbb fog tudtul adni.

Ekkor vonult be a városba a «Kress» könnyű lovas-ezred egyik osztálya, Montenuovo Vilmos gróf ezredessel (ki utóbb herceg lett és most is Bécsben él) és miután az istállóknak mindenütt orosz lovak állottak, az osztrák chevauxlegers-ek a városon kívül szállottak táborkba, hol eddigelé a Szöllősnél hadifogságba került magyar csapatokat őrizték az oroszok.

Rohonczyt, ki a szabadságharc előtt ugyan ebben a «Kress»-ezredben szolgált, Montenuovo mindjárt felismerte és a többi tisztekkel együtt elég tisztességesen bánt vele; de ez csak Aradig tartott így, midőn aztán ő is a többi foglyok szomorú sorsára jutott.

Rohonczy ezredet, mint gróf Leiningen Károly tábornok sógorát, különösen szemmel tartották és a világról sem engedték meg, hogy a két hősférfi egymással beszélhessen.

Egy alkalommal, midőn jart, hogy a tábornokok mind halálra fognak ítélni, Rohon-

czy ezredes, kivel naponta többször is érintkeztem, azt kérdezte tőlem, vajjon nem lennék-e hajlandó Leiningen tábornok kezébe egy levelet juttatni. Midőn ezt elvállaltam, Rohonczy rajzónnal írt és fekete kenyérral beragasztott levelet adott kezembe. Ekkor azonban a tábornokokat már elkülönítették egymástól, és minden ajtó előtt fegyveres őrlott, ki senkit sem eresztett a szobába. Magam csak a folyosóra jutottam el, de onnan egy hadbíró rögtön vizsautasított, úgy, hogy megbízatásomban el nem járhattam és a levelet ismét visszaadtam Rohonczy ezredesnek.

A magyar hadsereg kitűnő lovassági csapatvezérei közül Rohonczy Lipótot illeti az elsőbbség. Ő nemcsak bátor és rettenthetetlen katona, de egyszersmind szenális parancsnok is volt, ki egy nagy lovassági hadtest élén is különösen bevált volna.

Rohonczy, mint akkortájt a legtöbb előkelő sarj, ifju éveit a lovasságnál töltötte. Bravour lovaglása ismertté, örökvidor kedélye, szeretetreméltó modora kedvelté tették kortársai körében, s fegyvertársai között sok hű barátot szerzett magának.

A szabadságharc elején mintegy kétszáz főből álló nemzetőr-csapatot szervezett. Ez a csapat volt az, a mely hősi elszántsággal védte meg a magyarság szent ügyét a mintegy 2000 főből álló szerb lázadó csapat ellen. A maroknyi nép kitűnő parancsnoka eszéles intézkedései folytán képes volt visszaverni a tiszerte nagyobb erő támadásait.

Hogy mily nemes lelkű és katonai szigora mellett mégis közszeretben álló ura volt nagyszámú jobbágyainak Rohonczy, a ki az akkor még osztatlan, nagy-becei uradalmat, a maga

és két sógora: gr. Leiningen és Urban Gyula részét, együttesen kormányozta — eléggé megvilágosítja, az hogy még a török-becei szerbek is, kiknek különben kegyura volt, annyira szerették, hogy a midőn a nemzetőr-csapatot megalakította és effeletti elkeseredésében egy szerb rajongó reálott: saját fajtestvérei nyomban meglyneheltek a szerencsétlen.

Gr. Károlyi István Rohonczyt kérte fel huszár-ezrede szervezésére, mely kérésnek engedve kitűnően meg is oldotta feladatát, sőt az ezred vezényletét is elvállalta.

Az általa utóbb vezényelt Károlyi huszár-ezredben, mely későn alakulván, úgyszólván egészen gyakorlatlan újonczokból állott, nem sok öröme volt ugyan, és csakis az ő személyes vitézségének tulajdonítható, hogy a csapat a legelső alkalommal tökéletes kudarcot nem vallott.

Gutánál az ezred legelőször vezetettvért rohamra, az osztrák sereg legjobb lovas csapatjára, a Lichtenstein Chevauxlegersre, nemkülönben a Császár-dzsidásokra akadt, kik hamarosan észrevették, hogy fiatal, tanulatlan lovasokkal van dolguk. Az első roham meghiusult, de már a másodiknál Rohonczy ezredes a legénység élén megmutatta az utat, és két ellenséges tisztet sajátkezüleg levágván, becsülettel hozta vissza fiatal huszárjait.

Az ácsi ütközetben a legélénkebb golyózáporban ezrede élén lovagolva, lábszárába golyó furódott, s így az ezred vezényletét másnak kellett átadnia.

— Mit nem csináltam volna én azokból az emberekből! — mondá egy alkalommal az aradi kazamatában, midőn ezredéről szó volt. — Hiába, a huszár születik, de lovát nevelni kell. Kemény száju, töretlen nyakú, ijedős remundá-

1848-ki képei után rajzolta Czerna Károly.

ROHONCZY LIPÓT.

kon nem lehet harcolni. Egy esztendő alatt megmutattam volna, hogy a gutai lezce után akár a Miklóssokkal is kiállom a versenyre.

Rohanczyt, mint ezredparancsnokot és Leiningen tábornok sógorát, halálra ítélték, és bizonyára ki is végezték volna, ha Montenuovo szót nem emel mellette, a midőn kegyelemből 18 évi, vasban töltendő várfogságra ítélte.

Olmützi sulyos fogságából 1851 végén szabadult ki. Hogy aránylag ily korán, azt szerető neje Ő Felsége előtt többször személyesen előadott kérelmének köszönhető. Nehány évig veszprémegei Császár nevű birtokára volt internálva, hol szoros felügyelet alatt állott, míg végre Török-Becsére visszatérhetett. Itt 1861-ben 54 éves korában fejezte be élete pályáját.

Úgy halt meg, mint a hogyan élt: hazája iránti lángoló szeretetben. Utolsó szava is ez volt gyermekeihez: „Legyetek hazátnak mindig hű fia!”

Régi honvéd.

NATÁLIA KIRÁLYNÉ LAKÁSA BELGRÁDBAN.

Mint hírlaptudósító az utóbbi napokban Belgrádban időztem, egyik főtelevízió volt, hogy Natália királynéval beszélhessek. De Belgrádban minden ember azzal fogadott, hogy Natália hozzáférhetetlen az idegenek számára.

Egyedül Garasmin, a volt miniszterelnök, a királynénak hűséges tanácsadója, biztatott némi reménysággal. Nehány kedves ajánlást is írt érdeklődőimnek. Danitch úr, a királyné titkárja, Danitch úr a királyné nevében francia levelet kézbesített, melyben sajnálattal jelentette, hogy Natália „az ünnepek miatt, nem fogadhat”, de viszont megengedte, hogy ha egyet-mást meg akarok tudni, hát forduljak egykori udvarhölgyéhez és mostani barátinőjéhez, Danitch Ristáné urhoz, ki szíves volt értesíteni, hogy mily időben fogad.

Danitch Ristáné a szerb hölgyek egyik legelőkelőbbje, kinek belgrádi szalonjában gyülekeznek mindazok, kik a belgrádi előkelő világhoz tartoznak. Natália királyné e bizalmas barátinője egy megpárisiasodott, feltűnő szépségű hölgy, a délszláv szépségek sajátosan vonzó típusával.

Miután a legszeretreméltóbban felvilágosított mindenről, mit a királynéról tudni akartam, megkérdeztem Danitch Rista urhölgytől: vajjon nem volna-e lehetséges a királyné lakosztályát megtekintenem. „Erről majd beszélni fogok a királynéval,” szölt Danitchné urhölgy. Este megkaptam már a kedvező választ, hogy másnap délelőtt tíz órakor megjelenhetek a királyné lakásán.

Csinos kétfogatú kocsit rendeltem, s midőn megmondtam a kocsisnak, hogy a királyné lakására hajtson, ez kétkedőleg rázta a fejét. De azért büszkébben hajtotta két csinos szürkéjét, mint egyébkor. Szélsébséggel hajtott el a királyi palota, a konak előtt, s néhány perc múlva a kocsit egy csinos, de egyszerű földszintes ház előtt állott meg.

„Ez a királyné háza,” mondá a kocsis. Ez a ház a Kragujevác városáról nevezett utcában van, néhány lépésnyire a kies Topesiderbe vezető terebélyes akácfasortól. Őt percnyire a konaktól... Natália és Sándor király mily közel vannak egymáshoz és mégis mily távol!... Schubertnek dala jut eszünkbe:

„Du bist so nah, und doch so ferne!”

A magas ívű kapu tárva-nyitva áll; belül, a kapu bejáratának végén, félig nyitott, színes üvegű kapu csinos kis kertet sejtet.

Az utcára félemeletnyi magasságig hat ablak nyílik. Belül, a lakásba vezető lépcső alján, szintén üvegajtó van.

Ha ezt az üvegajtót kinyitjuk, éles esengetyi szölg meg. Ekkor előtűnik terem a királynénak csinos egyenruhájú szerb házfelügyelője.

Midőn átadtam névjegyet, mosolygott. „A királyné már értesített, — mondá. — Tegnap este, az ebéd alatt, háromszor is meghagyta nekem, hogy ha az a „goszpodin” (ur) jön Budapestről, mutassak meg mindent, a mi csak tetszik.”

Ezután fölvezetett a verandaszertő előszobába, mely igénytelenül egyszerű. A falak keleti módra szőnyegekkel díszítve.

Az előszobából a fogadóterembe jutottunk. Nem a pompa, nem a fény, de az a kedves harmonikus izlés lepett meg főleg. A szalon félig keleti, félig párisi. A falakat drága persa szőnyegek takarják. A felügyelő lassan, lábujjhegyen ment előttem. „Alszik ő felsége”, mondá vezetőm és ezzel balra, a hálószobába vezető ajtóra mutatott. „Ez a királyné hálószobája? — kérdém. — Nem, — felelé, — mert azt még Zana Györgyevics udvari kisasszony szobája előzi meg.” Lábujjhegyem jártam én is, de az a gondolat, hogy itt a közelben a föld kerékességének egyik legszebb asszonya édes reggeli álmát aluszza, és hogy ez a szép asszony egykori királyné egyszersmind, rendkívül elfoglalttá tett.

A fogadóterem balszárnyában Erard-féle díszes zongora látható.

„Ő felsége nagyon ritkán játszik egy idő óta. Csak ha vendégei zongoráznak előtte, szereti kissé hallgatni a zenét, de csak rövid ideig,” beszélte a felügyelő.

A szalonban két csinos olajfestmény függ. A bejáratnál jobbra életnagyságú festményen rokonszenves külsejű, barnaszakállas, kék szemű úr tűnik föl, fekete bársonykabátban. „Ez Keesko úr, a királyné édes apja volt”, magyarázta vezetőm. Az ajtó balra csodaszép női mellkép látható. Az ébenfekete haj fürtökben, koszoruk alakjában van a két fül körül összevonva, ideálisan révedező szemek, nemes arcvonások — ez Natáliának édesanyja. Mindkét festményen Todorovics neve olvasható orosz betűkkel, mert a két arckép szent-pétervári eredetű.

A zongorával szemben halványzöld színű terjedelmes ottomán nyúlik el. Itt álmodozik jóvendőjéről a szerencsétlen királyné. Két díszes faragványú asztalon díszítésül remek sévresi porcellán-csészék és számos emléktárgy hevernek.

A szalonban van még egy kisebb aquarell-kép, mely Natáliát leánykorában tünteti fel, a mint fivérével játszadozik. Sovány, halvány színű leányka, de oly boldog mosolygól... Ezek mellett van Natália két nővérének, a két Ghika hercegnének arcképe. Berlinben élő Marietta nővére inkább hasonlít hozzá, mint a Párisban élő Jeanne nővére, kinek a királyné hasonlíthatatlán szebb.

A fogadó-teremből a királyné dolgozó-szobájába jutunk. Ugyanaz a kedves izlés és otthoniasság.

A dolgozó-szoba fődíszét képezik — a fényképek.

Natália királyné csak azon fényképeket tartja itt, melyek neki kedvesek. A világért sem látható itt például Milán király fényképe. A kit meggyűlöl, annak emlékét megsemmisíti. Nagyon meglepett, hogy Battenberg herceg bolgár fejedelem fényképét láttam. Az orosz csári család s Görögország királyának fényképei is szembeötlenek.

Az íróasztal fölött látható Sándor király, csecsemő korától egész mostanáig, vagy harmincz különböző arcképen.

Az íróasztalon, üvegrámában, egy jól megőrzött, összehérselt virág-csokor hever. Vezetőm nem tudta e mindenesetre becses jelentőségű emlékek mivoltát megmagyarázni. Ez az összehérselt virágcsokor talán az első bokréta volt, mit leánykorában — Milántól kapott.

A virágcsokor mellett egy félig eltört patkóvasat vettem észre. Most eszembe jutott, hogy a szalonban is láttam a sévresi emléktárgyak közt, több ily már megrozsdásodott patkóvasat, melyek a sok kedves női cséscebécével rikkító ellenétet képeznek. Vezetőm mosolygott. A királyné valahányszor sétaközben talál egy patkóvasat, azt hazahozza, — mert az szerencsét hoz.

Hogy Natália mennyire elzárkózott életet él, bizonyítja, hogy íróasztalán csak egy levelet látam, mely az inént postáról érkezett. Pedig hadanában halomszámra érkezhettek hozzá a levelek. Az íróasztalon két nyitott könyv hevert: Daudet Alfonznak „L'obstacle”-je, Scribe színműveiből egy díszes kötet, és a szerb irodalom legújabb termékei.

A dolgozó-szobából az étterembe jutunk. Gömbölyű tölgyfaasztal, mely tizenhatszék számára széthúzható, tölgyfaszékek és néhány csinos tájkép van itt. Az étteremből újra a verandaszertő tágas előszobába jutunk.

Ilyen Natália mostani otthonja.

És ebből az otthonból is ki akarják tűzni a szerencsétlen királynét.

Alig, hogy visszaérkeztem lakásomra, újra levelet találtam Danitch úrtól, melyben értesített, hogy ha látni akarom „ő felségét”, úgy ma este hat órakor megérkeztem, mert a királyné ma kivételesen sétakocsizást tesz. Nem kis kíváncsisággal közeledtem ismét a Kragujevác-utcához.

Alig, hogy a királyné háza elé érkeztem, ugyanaz a felügyelő kisietett előmbe és arról értesített, hogy a királyné negyed óra múlva befogat és a Topesiderbe hajtát Orasevac kisasszonynyal.

Néhány perc múlva csakugyan megérkezik egy szép serdülő leányka s besiet a királyné házába. Néhány perc még s a nagy kapu két szárnya megnyílik és most két dübörgő tüzes paripa lép ki a kapuból, maguk után húzva egy felette csinos, magas baku phaeton-hintót.

A kocsit gyalog követte Natália királyné, O. kisasszony társaságában. Két livrés inas hajadonfővel sürgölődött, forgolódott a királyné körül, ki zergekönnyiséggel mászott fel a magas bakra.

Milyen most Natália?

Szebb, mint valaha. Midőn utoljára láttam, nem volt olyan erős termetű, mint most.

Tetőtől talpig gyászban volt. Ébénzínű fekete haja és fekete szeme mellett, fekete párisi capoché-kalapja, fekete gyöngy volt a nyakán. Valamennyi ruhája, keztyűje mind fekete.

A királyné tiszteletteljes közönséget nyújtott mosolygól viszonzva, kezébe vette az ostort, s a fekete paripák közé vágva, átvette a gyeplőt.

A valóban királynői alak eltűnt szemem elől...

Eszembe jutott a mi királyasszonyunk, Erzsébet királyné, ki a budai udvari bálon szintén mély gyászban jelent meg.

Erzsébet királyné gyászolja — holt fiát.

Natália királyné gyászolja — eleven fiát, kit a szerb dinasztia, a szerb állam boldogsága nevében erőszakkal kiragadtak a gyengéd anyai kötelékből.

Kocsin követtem a királynét a Topesiderligetbe és láttam, hogy előtte mindenki mély tisztelettel kalapot emel.

És ezzel néma interviewom véget ért.

SALAMON ÖDÖN.

AZ ORNITHOLOGIAI KIÁLLÍTÁS.

A magyar nemzeti múzeum lépcsőházi csarnokában, a régi kömlékek és a szobrászati remekművek másolatai egy időre a magyarországi madarak díszes seregének engedték át helyüket; Venus és Niobe leányai, Herkules és Laokoon bársony kárpitok mögé vonultak s helyüket tarka kacskák, hófehér kócsagok, büszke darvak, merész sas-hűsők s a madárvilág sok ékes daliája foglalta el, mind díszes ünnepi kontónás, nászruhában, mintha ők is emelni akarnák az ünnepe fényét, mely a II. nemzetközi ornithologiai kongresszusnak Magyarország fővárosában való megtartásával reánk virradt. Nem is katonás sorrendben állanak, mint a régibb múzeumok deszkapolezain, hanem természetes környezetekben, a vizen, a vízparton, a mocsár nádásában, az égben meredő sziklaormon, az életért, a létért való küzdelemben, abban a nyüzsgésben, a melyet a természetben életmódjuk, szerelmök teremt.

De vegyük őket sorra.

Az egész kiállítás főrészét a Magyarországból eddig ismert madárfajok teszik, a melyek két szempont szerint vannak elhelyezve: *biológiai csoportokban és rendszertani sorban*. A biológiai csoportok mintál szolgálhatnak arra, miként kell a természetrajz mai irányának megfelelően a tárgyakat összeállítani, hogy az ismeret valóban terjesztesse és maradó képeket alkossanak a nagy közönség lelkében, azokban is, kiknek talán soha sem volt, s talán nem is lesz módjuk ezeket az érdekes és kedves lényeket természetes otthonukban látni és megfigyelni. A rendszertani összeállítás a tudományosabb

kigúnyolják hangos szavukkal a mocsarak szélein. Itt nyugodtan tollászokodnak, egy-egy bogárkának neki iramodnak, birkóznak, viaskodnak, még fészkelnek is. Hiszen otthon vannak a mocsár rengetegében, a hol senki se háborgatja őket.

Megkapó az előcsarnok közepén egy szikla-orm, a melyen az európai bércek leghatalmasabb ragadozómadara a *szakálos saskeselyű* nem kevesebb mint hét példányban van bemutatva, természetének megfelelő attitűdökben remekül praeparálva; vannak vén hímek gyönyörű példányokban, tojók és fiatalok; egy sziklaoduban fészke is látható. Valamennyi az erdélyi havasokból való. Hány kecskének ontották ezek vérért, hány gödölyét raboltak s költötték el bérci mérszárszékőkön, ki tudná megmondani!

E sziklától jobbra és balra túl a tavon és a mocsáron, egy-egy *röti-sasfészék* lep meg hatalmas területével s temérdek anyagával, a melyből a százados nyárfák és szilfa tetején alkotva van. A sasok klasszikus helyéről, a Drávafokról valók. Ott van mind a kettő az apa, az anya és a fészkekben az ő pelyhes magzatjok; és ott vannak még a házbért soha és sehol sem fizető fífkis zsellérek, a kópé parlagi *verebek* egész seregben, a mint a hatalmas rablórág-bogai között egész lelki nyugalommal építik meg családi tűzhelyüket; még veszekedni, verekedni is mernek, tudván, hogy a hatalmas vürür rájuk sem hederit, mert hát az ő kis pe-

Vastagh Géza rajza.

DARU.

buvárkodásnak, az összehasonlító tanulmányozásnak van szánya.

A biológiai összeállítások fénypontja a *mocsár és a tólete*. A csillogó víztükör náderdejével, fővényes, zombékos partjával úgy megragadja az ember lelkét, mintha ott volna a kék ég alatt, a napfényben tündöklő parton, mintha hallaná azt az ezerszavú énekkart, a mely a tavi életben olyan elragadó, hogy az ember alig tud megválni tőle. A *nádas*, a *tópart* művészi, teljesen a természetből van kihasítva; még a békanyalás nád-torzok sem hiányzanak az elejéről. A nádszállakon kúsznak, himbálódznak a tó dalosai, a *nádi fülemülék*, *poszták*, *kékbegyű fülemülék*, *barkós czinegék* s a nagycsőrű *nádi rigók*. A rejtekből itt egy *bábos vicsók*, ott egy *kanalas kacsa* búvik elő; s neki iramodva igyekszik valami vízi férget kanálcsőrébe keríteni; amott fészken ül a *szárcsa*, emitt pelyhes csirkéit vezeti a fekete-nyakú *vicsók*. Egy hanton a kőforgató *lile* guggol, mintha nem érezné magát egész otthon a honi madarak között; mert hiszen ő csak átutazik s az Északi-tenger partjain van a hazája. A fővényen a *tenge parti snef* kis csoportja álldogál; a víz mellett őt északi *víztafosó* pihen, mintha épen nagy vándortúrában tartana pihenőt. *Sírályok*, köztök a kecses *törpe sírály*, a mely keleti Szibéria felé szándékozik, tovább *csörgő* és *sipos kacskák*, *lilék*, *halászkák*, *buvárok*, *víztafosók*, köztök az *északi víztafosó*, a melynek Izland a tanyája, *vizi tyúkók*, *vizi csibék* festői csoportjai kötik le mindenütt a szemlélő figyelmét, s hozzátehetjük, hogy nagyobb részt ritka, érdekes fajok.

A *mocsár* talán még sikerültebb; a mocsár összeségének miniatúr-képe. A rekettye-fűz, a butykós gyékény között s a náderdőben ki-kicsillan az apró víztükör és az ingoványos, a zombékos területen, a sás és káka között lépked a *kanalas gém*, elől három nagy *kócsag* figyel a neszre, egy már épen repülőfélben, abban a szűzies fehér palástban, a mely igazán makula nélkül való s dicséri kikészítőjüknek nagy kezét és nagy gondosságát. Itt van a *vörös*, a *szürke* és a *kis gém*, a *bölmöbika*, a *vakvarjú*; még a selyemfőkö-tös *bábos panni* is, ez a gyönyörű szép gém. A *lármas bibicz* úgy nyújtózkodik, úgy sűtkérezik a zombékok között a verőfényben, mintha igazán otthon, a végtelen mocsaras rónán érezné magát. Milyen festői látvány a fehér *kócsagok* előtt a nagycsőrű *szalonkák* tarka csoportja, a barna *gojzerek* mellett a hosszúlábú *golyásnéf* s a többi apróság, a melyek a vadászt annyiszor

Vastagh Géza rajza.

NAGY KÓCSAG ÉS NAGYCSŐRŰ SZALONKÁK.

melyet a barkós *czinkék* csoportja ábrázol: egész sereg levegte küzd, harcort egy asszonyért; egyik sebb, mint a másik, egyiknek pompásabb barkója van, mint a másiknak, egyik egér módra, a másik még ügyesebben, még kevesebben siklik, surran a nád között; vajjon melyike lesz a babér? Ugyanabban a csoportban van megörökítve az a gyöngéd jelenet, midőn a fészken ülő tojót a párja eteti. Nagy küzdelem árán szerzi feleségét, hanem aztán meg is becsüli.

Kecses testalkattal és színpompájukkal bilincselnek le a kékbegyű *fülemilék*, a melyek szintén külön csoportba vannak foglalva.

Az egész kiállításban 319 madárfaj van bemutatva: ezek közül azonban csak 254 faj tartozik tulajdonképpen Magyarország orniszába, a többi részint csak átvonul hazánkon, részint ritkaságként vesztődik ide. Az ilyen *vendégmadarak* két érdekes fajtát külön csoportban tárja elének a kiállítás: egyik a *rozsaszínű sáskamadár*, a másik a *pusztai talpastyúk*. A sáskamadár keletről sáskajárás idején szokott hozzánk ellátogatni. A csoport igen csinos és tanulságosan állítja elének, miként bánik el a madár a sáskákkal. A talpastyúk igen kedves csoportok, vannak elhelyezve a talajon, jól előtűntetve tollazatuk színének a homokos talajjal való egyezését.

Két jókora szekrényben vannak bemutatva a *színbéli eltérések és eltorzulások*. Láthatunk itt fehér varjút, mátyást, verebet, fehér fekete-rigót, pacirtát, fecskét stb., mindenféle fokozatban, mint az *albinizmus* magyarait, s viszont fekete erdei baglyot, fekete mezei pacirtát, fekete verebet stb., mint a *melanizmus*-ra való példákat. Az eltorzulások leginkább a csőrre vonatkoznak. Nevezetesen azok a fészántyúk, a melyek kakastollazatban diszelegnek.

Ehhez a gyűjteményhez tartozik még a mellcsontgyűjtemény és a magyarországi madarak fészkeinek és tojásainak gyűjteménye. Ez utóbbi gyűjtemény igen tökéletes, a mennyiben alig néhány, nálunk ritkán, vagy megközelíthetetlen helyeken fészkelő madár tojása hiányzik csak belőle. Valóban érdekes és tanulságos végignézni azt a sok különböző alakú, kék, zöld, barna, vörös, pettyes, foltos, sújtásos mindenféle tojást a hatvány és sasok tojásától le egészen a kis ökorseméig.

Hozzájárul a magyar gyűjteményen kívül a kiállítás tudományos értékének emeléséhez a *szarajevói múzeum* igen gazdag és szép gyűjteménye, a mely sok, nálunk nem honos délvidéki fajt foglal magában. Kiválóan szép egy hatalmas saskeselyűje, a mely világos, majdnem fehér színezetében mulja felül az Erdélyből származókat. Bizonyára mindenki érdeklődve fogja itt megnézni a fakó keselyű családi tűzhelyét, a himmel, tojóval és a pelyhes fiókkal. S végre a *zágrábi múzeum* gyűjteménye, a mely Horvátország, Szerbia, Montenegró és Dalmá-

Vastagh Géza rajza.

ERDEI SZALONKA.

cia tipikus ritka fajjaival szolgál a tanulni vágyóknak.

És még egy, a mit talán legelő kellett volna említeni. A farnesei bika gipszcsoportját vörös kárpittal veszi körül s a kárpittalvan nagy ránkák vannak azok a mintaszertáblázatok, a melyek a múlt év tavaszán, a vándormadarak vonulása tárgyában végeztet megfigyelések eredményeit tüntetik elő. Fáradságos munka, igazi hangyaszorgalom nagybecsű termékei ezek a táblázatok. Ha a madarak csoportjai hangulatot keltenek a laikus szemlélőben, ezek a szerény, rubrikás táblák elismerést, nagyrabecsülést falkasztanak a mélyebbre pillantó tudós lelkében.

—y.

A VILÁG VÉGE.

Számos földtani tudós nézete szerint, kik a központi tűz érdekes tanát hirdetik, a szerény égi test, melynek felületén élünk, még nincsen eléggé tömörülve.

Nagyon egyszerű számításokból kitűnik, hogy a föld hártája nem igen vastag. Minél mélyebben nyomulunk a földre, annál magasabb hőmérsékletre akadunk, úgy, hogy 80 méterrel a külsőség egy egész fokra rug. Ily formán 60 kilométer mélységben 2000 fok meleget találunk, mely még a legtömörültebb anyagokat is elolvasztja.

Erre valaki azt mondhatná, hogy 60 kilométerre senki sem hatolhat a föld belsejébe, s így a geológusok állításának helyes voltáról alig lehetne biztos tudomást szerezni.

Ez mind igaz, de a most említett szám csak az ötvenedik részét képezi a föld mélységének, mely köztudomás szerint 3183 kilométert tesz ki. Ezenkívül a tűzokádó heggyek folytonos tevékenysége, mely által füst, tűz és olvadt anyagok kilöketnek, a központi tűz mellett tanuszkodik.

A nap kisebb-nagyobb takarékossgal bocsátja a földre világitó és melegítő sugarait, melyek mielőtt ideérnének, a föld körül lévő különféle légkörökön keresztül hatnak. Talán ezen meteorológusok tünemények szeszélyének tulajdonítsuk a most gyakran előforduló vendég-kiül hidig teletek?

A hőmérő föltalálása óta Párisban nem ismernek hidegebb telet, mint 1879-től 1880-ig, midőn 24 fok hideget észleltek. Nem sokkal voltak enyhébbek az 1870—71-iki és 1890—91-iki telek, mi oda mutat, hogy minden tíz évre egy-egy erős tél esik.

A történelemből tudjuk, hogy ezelőtt 4—5 századdal Franciaország éjszakai részeiben, u. m. Normandiában és Páris vidékén jó bortermő szőlők léteztek. Mostanában a meleget kereső szőlő dél felé vonult és meglehet, hogy unokáinknak Algírra kellend gondolniok, ha egyáltalán szüretelni akarnának.

Bizonyosan nem tudjuk, hogy a nap, mely bennünket melegít, vajjon nem fog-e egyszerre kihűlni, a midőn aztán reánk nézve értékét teljesen elvesztené. Nem lehetséges-e, hogy valamely állandó sűrű felhő-réteg a föld és nap közé fordulva, az utóbbinak sugarait felfogja?

Ezek komoly és nagy horderejű kérdések. Eddigélé azt tapasztaljuk, hogy a nap kihűlése lassan, de folyton halad, miért is a teljes kihűlés idejét előre meghatározni alig lehetne. A mi az utóbb említett felhő-réteget illeti, mely a nap sugarait feltartóztathatná, ezen eshetőség könynyben beállhat. Ugyanis a spektrális elemzésből, vagyis a nappól kiható világitó-sugarak elemzéséből a vegyészek rájöttek, hogy a napban különféle érzék, úgy mint vas, réz, ólom, nickel stb. vannak.

Ezenkívül nagyon sok vizenyt is találtak. Ha most a vizenyt oxigennel összekötjük, ebből víz fog támadni. Miért ne lenne lehetséges, hogy az ily módon lett vízből kipárolgó gőz a nap körül egy sűrű s majdnem áthatatlan felhőt képezne, mi aztán reánk nézve a világ végét jelezne. A hires Jansen e kérdések tárgyalásánál nagy bölcsen azt jegyezte meg, hogy itt az emberi ész és a tudomány fejlődése nyomán rövid idő múlva bámulatos eredményekre számíthatunk.

D. L.

AZ OROSZ TRÓNÖRÖKÖS ÁZSIAI ÚTJÁBÓL.

Nagy feltűnést keltett az egész művelt világon az a merénylet, mely pár nappal ezelőtt Japánban történt, a jelenleg ott utazó orosz trónörökös ellen. Erre a közérdeklődésre hivatkozva mutatunk be jelenleg két csoportképet az orosz trónörökösnek jelen ázsiai utazásából, abból az időből, midőn Kelet-Indiát látogatta meg. Az egyik képen Bombay kormányzóí palotájában a Malabar dombon fölvert fénykép után az utazó trónörökösön s főbb kísérőin kívül a keletindiai angol kormányzót s főbb embereit is láthatjuk. A másik kisebb élénkebb csoportoztat egy vadászati végső jelenetnek fényképe. A vadászati a mesés gazdságú hyderabadi nizam országában történt, ki fejedelmi vendégének alkalmat kívánt nyújtani párdúcvasadásra. Mult év december 28-án volt ez a vadászati Gerard ezredes vezetése mellett. A vadászati, habár a nagy vad Kelet-Indiának ezen részében mára ritkaságok közé tartozik, szerencsés véget ért, mert egy hatalmas, körülbelül három éves párduczot lőttek meg, melynek teteme a fényképen fekszik. A vad egyenesen a czárevics felé rohant, de ő elhibázta s csak a kísérétében levő Bariatinszki és Obolenszki herczegek golyói terítették le, kiket e siker következtében fényképünkön Gerard ezredes tréfásan megáld. A czárevics és a görög herczeg oldalát állanak.

Ennek az utóbbi képeknek már egy kis története is van. Egy bensősült főúr, Lala Deen Dayal of Indore and Seamerabad, küldötté be az érdekes fényképet egyik londoni nagy képes heti lapnak a «Graphic»-nak, mely azt egyik februári számában közölte. Az orosz czenzura azonban nagyon rossz néven vette, hogy oly képet közölnek, melyen a trónörökös nem a központot foglalja el s vadász-szerencsében alattvalók járnak elől, s ezért az egész képet s szöveget felismerhetlenség befestette tintával. Egy előfizető megküldötte ezt a megezenzúrt lapot a «Graphic»-nak, mely a művelt közönség épülésére kiadta azt az eredeti kép és szöveg változatlan közlése mellett. Az eset nagy feltűnést keltett s maga a czár is megrestelte tülbuzgó czenzorának ügytelenségét s intézkedett, hogy ez a másodpéldány akadálytalanul jusson be Oroszországba.

A czárevics indiai útjáról báró Atzél Béla is megemlékezik, következőket írva: Neje, Majláth László és Majláth Géza grófok társaságában mult évi decz. 27-én Bombayból Nandgaon állomásra utaztak, hogy innen az Ellora Caves sziklába vajt Buddha-templom megtékintésére menjenek.

Bombaytól Nandgaonig nyolc óra alatt röpítette a gyorsvonat az utitársaságot. Bizvást reményltek, hogy a végállomáson könnyű szerrel kerithetnek majd megfelelő számú kétkerekű tongákat, melyek három hindu szolgájukkal és meglehetősen sok uti mállhajokkal jó pénzért majd elviszik őket kirándulásaik távol celpontjára, Ellora Cavesbe. Kellemetlen csalódás várt rájuk, a mikor reggel fél hat órakor a szerény állomáson leszálltak a vonatról. A három libériás hindu szolga, a kit tongákért küldöttek, csakhamar azzal a jelentéssel tért vissza, hogy Nandgaonban ez időszerint semmi néven nevezendő jármű nem kapható. Jóformán még első hatása alatt voltak a bosszúságnak, a mikor egy angol ezredes lépett hozzájuk és tudtukra adta, hogy tongát nem kaphatnak egyet sem, mert valamennyi ilyen járművet már jó eleve lefogaltak az orosz trónörökösnek és kíséretének, a ki jelenleg az angol királynő vendége Indiában és rövid idő múlva ez állomásra érkezik. Az ezredes egyuttal udvariasan, de bizonyos nyomatékossgal közölte a társasággal, hogy a legközelebbi vonat két óra múlva indul vissza Bombaybe: jó lesz, ha azzal ők is visszatérnek, mert tongát kapniok teljes lehetetlenség. Utasaink e közben észrevették, hogy az ezredes és a kíséretében levő policemanekek különösen gyanakvó pillantásokat vetnek utimálháikra s ezek közt főképen azokra a díszes bírládákra, a melyekben Atzél Béla báró ezüst evőkészleteit és asztalneműit tartotta. A szemfüles rendőrök meg is emelgették egyikét másikat a ládáknak s meglátszott az ábrázatokon, hogy azokat terjedelműkhöz képest feltűnően nehezeknek találják. Nyilván nihilista bombákat sejtettek bennök. Természetes, hogy erre aztán még éberebb figyelemmel kísérték turistáinkat, a kik nagy derült-

séggel ismerték fel csakhamar a helyzetet. Mindez azonban nem akadályozta meg őket abban, hogy lehetőleg kényelmes helyet ne keresenek, a hol bevárassák, a mig vagy fölszállnak a Bombaybe induló gyorsvonatra, vagy így folytatják útjukat Ellora Caves felé.

A magyar turisták még ott voltak az állomáson, a mikor a czárevics, nagy kíséretével, megérkezett. Középtemertű, szőke s meglehetősen vállas fiatal ember az orosz trónörökös. Első pillanatban szembeötlenek pelyhedző szakállal körülvert arcának jóindulatra valló vonásai és különösen feltűnik nem épen katonás magatartása. Ugy látszik, hogy erre nem fektettek nagy súlyt a nevelésnél.

Turistáink különben nem itt látták először a czárevicset. Nehány nap előtt, december 23-án, jelen voltak azon a fényes fogadtatáson, melyen India császárnőjének legelőkelőbb rangu polgári és katonai méltóságai fogadták Oroszország jövődó uralkodóját.

Alexandrovics Miklós nagyherczeg nem épen kedvező benyomást tett az angol hadsereg indiai tisztjeire. Az Apollo Bender-en, ebben a ragyogóan szép kikötőben, szállt partra a czárevics. Három orosz hadihajóval érkezett s a mikor a partok közelébe ért, megdördültek az üdvözlések az angol hajókon, melyeket az oroszok viszoztak. Az Apollo Bender-en óriás díszsátor vertek az érkező tiszteletere s előtte díszszázadot állítottak föl, a melynek közép részén az angol hadsereg egy tiszte tartotta a királyi lobogót, a Royal standard-ot, a melyet csak fejedelmi vendégek tiszteletere szoktak előhozni. A díszsátor pompás szőnyegekkel és biborselyem kárpitokkal borított belsejében ott voltak az összes konzulok, a tábornokok, a hatóságok fejei s a bombayi előkelőségek, a legfényesebb öltözetekben.

Nemokára megérkezett pompás díszhintájában lord Harris, Bombay kormányzója, száz lovas hindu testőr kíséretében. A kormányzó díszhajóra ült, üdvözlöni a tengeren a fejedelmi vendéget, aztán visszatért a díszsátorba.

Kevésivel a kormányzó után partra ért a czárevics. A kormányzó a sátor bejáratánál fogadta őt és sorra bemutatta neki a diplomáciai kar tagjait s az indiai hadsereg tábornokait. A czárevics nem épen katonásan, meg-meghajította magát, de senkivel sem fogott kezét. Ez nem tett az önértetes angol tiszteknek. Később még fokozódott a visszatetszés, a mikor az orosz trónörökös végigment a díszszázad előtt. A század közepén álló zászlós tiszt vízszintesre meghajította előtte a Royal standardot, a mikor közelébe ért. Fejedelmeket megillató nagy megtisztetés ez az angol ember szemében. Annál nagyobb volt tehát az összesereglett előkelőségek elhűlése, a mikor a czárevics meg sem állva, csak könnyen szalutált erre a nagy tiszteleadásra — olyan formán, mint a hogy a generális szokta viszonzni a közlegény tiszteletét. A látszat az volt, hogy az orosz trónörökös fitymálja a megtiszteltetést; pedig egyszerűen csak félszűgyesség volt az egész. Hanem az angol tiszték nem bocsátották meg ezt neki s egész indiai tartózkodása alatt sem tudták iránta fölmegledni.

AZ AKADÉMIA NAGYGYÜLÉSE.

Május 10-ikén ötvenegyedik ünnepélyes közülést tartotta az akadémia. Gr. Andrássy Gyula emlékének volt szentelve, kinek politikai pályáját Kállay Béni közös pénzügyminiszter tette egy szépen s melegen dolgozott emlékezésed tárgyává, mely nemcsak Andrássy szellemének hődot, hanem politikai elveinek is az föltétele adózt a jeles államférfiunk, minden tételében. A közülésen a politikai élet előkelőségei, a főuri körök nagy számmal gyűltek össze. Az emelvényen helyezték el délszaki bokrok közt gr. Andrássy arczképet. Spányik Kornél festménye ez s Magyarország egykori miniszterelnökét abban a díszmagyar öltözetben tünteti föl, melyet a koronázáskor viselt.

Az ülés legnagyobb részét az emlékezésed foglalta el, mely majd másfél óráig tartott. A minisztert, ki oly tartalmasan és előkelő szellemben szölt Andrássyról, a felolvasás közben is éljenztek, végül pedig megtapsolták.

A tagválasztások. A nagygyűlés tagválasztó ülése május 8-ikán ment végbe. Körülbelül 40 akadémikus vett részt benne. Az osztályok ajánlottjait

mind megválasztották, kivéve a II. osztályban egy rendes tagi jelöltet, Matlekovics Sándor volt államtitkár.

A báró Eötvös Loránd elnöklete alatt végbe ment gyűlés először is az igazgatónanésot egészítette ki. Az igazgatónanés előbbi ülésén gr. Csáky Albint választotta meg, az akadémia a maga részéről pedig b. Radvánszky Bélát, a ki 29 szavazatot kapott az igazgatói tagságra; 10 szavazat megszolgált mások közt.

Az első osztályban — üres hely nem lévén, tagválasztás nem volt.

A második osztályban tiszteleti tag lett Knauz Sándor, kitől csak nemrég jelent meg a garmaszentbenedeki régi templom és kolostor története, megválasztották 33 szóval 6 ellenében. Rendes tagul volt ajánlva Matlekovics Sándor volt államtitkár, de csak 23 szavazatot kapott, a mi 16 ellenében nem kétharmad többség. Levelező tagnak Csáky Dezső fiatal történetirő 29 szóval választották 11 ellen. Külső tag: Binding Károly, lipsecei egyetemi tanár és jogi író, 35—6 szavazattal.

A harmadik osztály a tiszteleti tagok közé emelte dr. Margó Tivadar jeles természetűdónunkat 39—2 szavazattal. Rendes tagok lettek: Thanhoffer Lajos 32—9, Wartha Vince 36—4, Frölich Izidor 39—1, Schuller Alajos 35—4. Mind budapesti egyetemi tanárok. Levelező tagok: Brusina Spiridion zográbi

Bariatinszki herczeg. Obolenszki herczeg. A czárevics.

AZ OROSZ TRÓNÖRÖKÖS ÁZSIAI UTAZÁSÁBÓL.

Párduczvasadást Kelet-Indiában.

egyetemi tanár (30—11). kinek működését nem ismerjük; dr. Lauffenauer Károly orvosnász Buda-pestben 31—9; Schmidt Sándor nemzeti muzeumi ő 29—11; Kisfaludy Liptay Sándor műegyetemi tanár 35—5; Vályi Gyula kolozsvári tanár és matematikus 31—4; Fabiny Rezső, szintén kolozsvári egyetemi tanár 32—2; Posvay Lajos műegyetemi tanár 31—3. Külső tagok: Vant Hoff hollandi vegyész 28—3; Dalton Hoocker angol botanikus 27—3 és Naegeli Károly botanikus (München) 24—5.

Az ünnepélyes közülés.

A május 10-iki közülésnek szokatlanul fényes képe volt. Díszruhák, katonai uniformisok, papi talérok, rendeljek stürin gyűltek az akadémikusok sötét csoportjába. Az előkelőségek egy része az akadémikusok emelvényén foglalt helyet. Így a miniszterek is az elnöki helytől balra. A közönség számára fenntartott első sorokat hölgyek töltötték be. Itt ült gr. Andrássy két fia: Gyula és Tivadar grófok huszár hadnagyj egyenruhában, velők Tivadar gróf neje is, és gr. Bathányi Lajos, az elhunyt államférfi veje. A miniszterek közül ott voltak teljes díszbe öltözve: Szapáry Gyula gróf miniszterelnök, Csáky Albin gróf, Wekerle Sándor, Szegény-Marich László, Bethlen András gróf miniszterek; Berzevics Albert, Láng Lajos államtitkár, továbbá Csáska György, Szécsényi Miklós, Vay Miklós báró, Salágy József koronaőr, Lobkovits herczeg hadtestparancsnok, Gabriányi tterparancsnok, Hollán

altábornagy, Tisza Lajos gróf, Apponyi Albert gróf, Apponyi Sándor gróf, Szapáry Géza gróf, és még többben. Gróf Széchenyi Béla két leányát is elhozta magával. Az akadémikusok közt jelen volt az agg Jedlik Ányos szintén, ki idősebb mint e század, s örömmel látta mindenki, hogy jó erőben van. A női közönség közt szintén számos előkelőséget lehetett látni.

Az elnöki emelvényél br. Eötvös Loránd dísz magyarban, Fraknói Vilmos másodelnök apát-kanonoki palástban, Szily Kálmán főtitkár szintén díszmagyarban és Gyulai Pál osztálytitkár ült.

A gyűlés pontban 10 órakor kezdődött.

Báró Eötvös Loránd elnöki megnyitó beszéde szintén megemlékezett gróf Andrássyról, a kinek emléktünetpelye az akadémia jelen ünnepélyes közgyűlése. Gróf Andrássy Gyula magyar akadémikus volt. «Magyar akadémikus», ez a cím hosszas fejtegetéseknél jobban kifejezi azt, ki volt ő körünkben s kifejezi még azt is, kik vagyunk mi magunk. Az ő emléke mindig arra fogja figyelmeztetni akadémikusainkat, hogy magyar akadémikusok legyünk, de inteni fogja arra is, hogy az igazi magyarság, úgy, mint az ő magyarsága, nem abban áll, hogy a nagy világtól elzárkóva s minden lépésünket csak a magunk mértékével mérve, magunkat magunknak magasztaljuk, hanem sokkal inkább abban, hogy minden erőnkkel törekedjünk a művelt nemzetek sorába lépve, közöttük tisztességgel megállni helyünket. S azért a mikor arra hivatott szónokunk el fogja mondani, mit tett gróf Andrássy a magyarért Magyarországon és mit tett érte a külföldön, akkor nekünk is e kettős nagy feladatunkra kell gondolnunk, hiszen minden nemzeti intézet között épen az akadémia az, mely munkásságának sajátossága által leginkább van hivatala arra, hogy itthon úgy, mint künt a magyarnak becsületét válják. «Az akadémia ünnepélyes közlése, — mondá beszéde egy másik részében b. Eötvös Loránd, — többé-kevésbé mindig nemzeti ünnepe volt a magyarnak. Volt idő, mikor a nemzeti romok között egyedül csak az akadémia szószeke állott, a honnan szabadabban hangzhatott a magyar szó, ide hallgatott akkor az egész nemzet, hiszen innét várta vigasztalását, hite erősödését, reménye éledését. Ujjab időben az érdeklődés a mi ünnepünk iránt csökkent látszik, pedig nem lettünk mi rosszabbak s nem hiszem, hogy a jobb napokban közömbösebbé vált volna a nemzet; ne is hibánkban keressük az okot, hanem ismerjük fel abban a kétségeltent haladásra valló tényben, hogy napjainkban az akadémia politikai jelentősége kisebb, tudományos feladata pedig nagyobb lett. Békés időköt élünk, azok, a kik a küzelemben állva vetve szorosan egymás mellett állottak, saját munkásságuk körébe visszatértek s ez jól van így; mert a mint a küzelemben csak akkor vezethet diadalra, ha mindnyájan együtt megyünk a harcába, úgy a békés munkálkodás csak akkor hozhat gyümölcsöt, ha mindnyájan egyenkint dolgozunk. A nemzet dolgozó fiainak sorában ma az akadémia is zavartalanul a maga dolgát végezheti, azért ne csodáljunk, hogy tudományos foglalkozása nem szítja ma oly közvetlenül a hazafias lelkesedés tüzeit, mint abban az időben, mikor minden életjelének politikai jelentősége volt.» Majd az akadémia munkásságáról szölt, fölemlítve, hogy sokan az akadémia tevékenységét bizonyos reformoktól várják. A bajt, mely erőnk és munkánk hiányából ered, szeretjük a formák és szabályok hiányosságában keresni, de új formák és szabályok mellett is marad a régi, ha nincs csöndes és folytonos munkásság. Gróf Széchenyi is a csöndes munkát tüzte akadémiai feladatának. És az akadémia munkálkodik folytonosan, csak kicsinyelmi szokták némeleket. Félszázados működése bizonyítja, hogy a nemzeti műveltségnek mily tényszerűje. A nemzeti feladatok lesznek ezentúl is az akadémia munkásságának legfőbb buzdítói. «Hála az égnek, — így folytatta, — nemcsak kicsinylőből áll ez a nemzet, a nagyot, a szépet, a fogyatkossá mellett, még ma is a legtöbbben örömmel nézik. Hozzájuk, ez igaz magyar hazafiakhoz fordulok, hogy azoknál letélet munkásságunk eredményéről! Nem fogják eltageadhatni: hogy akadémiank félszázados tevékenységének nemzeti műveltségünk fejlődésében nagy, talán a legnagyobb része volt. Nagy dolog az, egy nemzetet, melynek szépirodalma alig, tudományos irodalma pedig épen nem volt, ily rövid idő alatt ha nem is tökéletes, de mégis már minden szakban annyira hasznavehető irodalommal gazdagítani, mint a miénk. S ez az akadémia érdeme. Nem folytatom, ne kicsinyítsük, ne is nagyítsuk érdemünket, sokat kell még tennünk, hatalmas támogatásra van még szükségünk, de én bizom abban, hogy a nemzet javarésze velünk tart ma is, a mikor zászlónkra hangzatos mondatok helyett csak nyitunk irunk; dolgozunk csendesen! haladjunk folytonosan!» (Általános éljenzés.)

Szily Kálmán főtitkár terjesztette elő azután nagygonddal szerkesztett jelentését az akadémia egy évi működéséről.

Emlékezete hozta, hogy épen száz évvel az előtt terveztek már egy magyar tudós társaságot. Negy-

venhat író és tudós volt tagul kijelölve az akkor négytagú bizottságban, kiknek nagy részét ma is kegyelettel említi az irodalomtörténet, de csak kettő van közöttük, kiknek híre s dicsősége nagyobb, mint volt száz évvel ezelőtt. Az egyik irodalmi nyelvünk reformátora: Kazinczy Ferencz, a másik történeti nyelvtudományunk megalapítója: Révai Miklós. E két férfinak emlékezeit méltóan megőrizni: az akadémia kötelessége. Most adja ki Kazinczynek minden munkáját, utóbb majd életrajzról is fog gondoskodni. Révairól már két életrajzunk is van; az egyik a kellő adatok ismerete nélkül készült, a másik most van készülében. De a legszebb emlék, melyet az akadémia Révairól állít, a Nyelvtörténeti Szótár. A nemzeti kegyelet ébrentartásának első kötelessége közé számítja az akadémia. Hunyadi Mátyás halálának tavalyi évfordulóját a nagy fejedelem koráról szóló irodalmi művek kiadásával ünnepelte meg. Nemsokára pedig az akadémiai díszterem falára sz. István, Kálman és Nagy Lajos királyaink képei mellé kerül Hollós Mátyás, körülvéve tudósaitól s művészeitől. Szeptember 21-én lesz Széchenyi István gróf születésének századéves fordulója. Ezt kegyelettel fogja megülni az akadémia. Ezután a főtákar áttért az egyes osztályok és bizottságok működésének vizsgálatára. Említé, hogy a történet-írók elérkezettnek látták immár az időt az oklevelek feldolgozására, s nemsokára becses művek fognak megjelenni, köztük először is a Pauler Gyula nagyterjedelmű Árpád-kori munkája. A harmadik osztály nagyszámú kiadásából kiemelte a főtákar a két legnagyobb művet: dr. Szabó József «Selmeczi környékének geológiai» leírását és Fröhlich Izidor hat kötetes «Elméleti Fizikájá»-nak első részét. Említette, hogy az akadémia 1848-ig havonként jelentést tartozott tenni a törvényhatóságoknak és a törvényhozásnak, az ötvenes években pedig az abszolút kormány minden tilos jegyzőkönyvét maga elé kívánta. A mai szabad időben az akadémia a nyilvánosságának számol be; nem rejti a világosságot véka alá, s ha nem nagy is a fénye, azon van, hogy minél messzebb terjedjen. A jelentés legvégül az akadémia-nak az elhunyt tagokban ért vesztését sorolta föl, különösen melegen emlékezvén Stoczek József másodelnokról.

Az éljenzéssel kísért előterjesztésre következett az ülésnek nagy érdeklődéssel várt főtárgya.

Kállay Béni közös pénzügyminisztert, ki diszmagyar ruhában foglalta el a felolvasó asztalt, a közönség éljenzéssel fogadta. Gr. Andrássy Gyula fölött tartott emlékbeszéde nagy terjedelmű tanulmány az elvekről és nézetekről, melyek a jeles államférfiut vezették nyilvános pályáján.

Alig mult egy éve még, hogy e palotában állta körül mély bánatba merülten gróf Andrássy Gyula ravatalát a magyar nemzet. És nincs méltóbb hely széles e hazában akadémiánknál, a magyar művelődés e központjánál, hogy megemlékezzünk róla, az elköltözött nagy államférfiuról. Mert valóban a szellemi fejlődés általános érdekei s a gyakorlati politika talán sehol sem állanak oly szoros összefüggésben egymással, mint épen minálunk. Ezer éven át csak azért maradtunk fenn, mint nemzet, mert soha sem zárkoztunk el a nyugatról kiáradó élettel szembe. És jövőben is csak úgy számíthatunk vezérserepre, ha nem feledkezünk meg azon hivatásról, mely nekünk az emberi szellem harcászatainak sorában jutott. Senki sem érte oly mélyen e fölfogás igazságát, senki sem ragaszkodott ahhoz oly híven egész életén át, mint Andrássy Gyula. Már 1861-ben így nyilatkozott: «Bárhogy nevezük az emberiség haladásának eszméjét: kereszténység, vallászat, alkotmányosság, nemzetünk mindig a haladás zászlaja alatt találjuk. Ha sebelik vannak, ezen a csatatéren nyertünk.» Andrássyknak legbensőbb gondolatát, törekvéseinek végpontját, egész életének irányát tárják föl előttünk e szavak. Előtte csak egy eszmény lebegett: a magyar politikai nemzet a magyar államban. És ez ideál megvalósításának szentelt minden erejét, minden tehetségét. De bármily magasra emelkedett is Andrássy politikai törekvéseiben, nem vált soha elfogulttá és ment maradt az egyszálalásúttól. Így történt, hogy ő, ki mindenkor eszméikért küzdött, egyszerűsége és egyszerűsége miatt államférfivá lett. E csodálatos összhang az idealizmus és a gyakorlati fölfogás között jellemzi legbelsőbb Andrássyknak egész politikai működését. Nem a hatalomért kívánta ő a hatalmat, hanem eszméi valószínűségeért. A nyugati kultúrát szerette, de eredeti magyar fölfogással párosította. Ebben állt egyéniségének varázsa. Már az 1848-diki követ-jelentéseiben is nyoma van annak, a mi 1867-ben a kiegyezéskor lelkesíté, valamint annak is, hogy Németország barátságát kívánta. Új korszak virradatát látta 1848 tavaszán, s midőn harcra került a dolog, veszély idején nem tudta volna elhagyni azt az ügyet, mely hazafiasan szolgált. Mint száműzött nem tartozott azok közé, kik mit sem tanulnak és mit sem felednek. Andrássy nem szakadt el társaitól, de kikerülte a száműzöttség zátonyát: a sikertelen ábrándozást. Látta, hogy az európai közönség irántunk csak szalmatűz s néhely kormány csupán eszközül kíváná felhasználni a magyarok

elégületlenségét. Hazánk történetéből pedig azt tanulta meg, hogy a bécsi udvar és nemzetünk közti fegyveres összeütközések után is a győző fél nem akarta teljesen tönkre tenni a másikat. Bizott tehát, hogy az 1849. eseményeire is bekövetkezik a kiegyezés, s ezért Deák Ferencz oldalán annak egyik buzgó létrehozója lett. De multját nem tagadta meg soha. Érdekesen festi a tanulmány az ő kormányelnöki és külügyminiszteri működését, a nehézségek legyőzését, és a honvédség felállítását. Midőn külügyminiszter lett, Bécsben sokan attól féltek, hogy kalandos vállalatokba fog. De csakhamar mindenkit meggyőzött, hogy ép oly őszinte, mint gyakorlati államférfi. A nagyhatalmi állás erősítése helyes irányban, ez volt vezérelve. Nyugat felé létrehozta a német szövetséget, kelet felé Bosznia megszállását, hogy ott a nyugalom és állandóság képét létesítse. A felolvasás végén Kállay meglehetősen szólt a viszonyról, melyben élünk át áll. Andrássyval, a kibén szív és ész összhangzásban voltak és szív nélkül nem is lehet őt teljesen megítélni. «Élete utolsó évében, melyeket itthon a hazában töltött, inkább az ember, mint a politikus lépett előtérbe. Ő a ki oly erősen érte, és méltán, saját becsét, másokat is

összegyűjtött beszédeinek kiadása, s az első kötet (442 oldal) a Franklin-társulat nyomdájának díszes kiállításában már elhagyta a sajtót, elől Andrássy-nak 1848-beli, művészi arcképével, rézkarcban. Az időszak, melyet az első kötet fölöllel Andrássy nyilvános életéből, működésének még nem az a korszaka, mely őt nevezetessé tette; de érdekes korszak, s bő anyagot nyújt e kiváló szellem fejlődéséhez és élénk tanúságot, hogy elvek és meggyőződések dolgában már ifjú korában élénken meggyökeresedtek lelkében azok, melyeket később a kitartó és szerencsés küzdelemben is képviselt és vallott. Fokozza a könyv érdekességét, hogy a gróf maga bizta meg Lederer Bélát, az újabb írói nemzedék egyik jeles képzettségű tagját 1889 tavaszán a beszédek sajtó alá rendezésével s azok tekintélyes része gr. Andrássy ellenőrzése mellett ment sajtó alá. Az első kötet még azon év őszén elkészült, s Andrássy maga nézte át; de 1890 február 18-án elhunyt. Életrajzi adatok nincsenek a könyvben. Maga Andrássy kívánta ezek elhagyá-

SZIRTI SAS.

Vastagh Géza rajza.

mindig csak belső értékek szerint bíralt meg. Lelke mélyből fakadó tisztelettel viseltetett ő az emberi szellem és akarat alkotásai iránt. És nem létezett még soha oly igaz barátja az emberiség haladásának mint ő. Így jelenik meg előttünk elválaszthatatlanul Andrássy ma már, fájdalom, a történeté. Élete és tettei s a kor, melyben működött, sokszor fogják még beható méltánylós tárgyat képezni. Andrássy letunt közlünk örökre, de a fény, melyet hazánkra árasztott, nem enyészett el vele együtt s a míg magyar él e földön, Andrássy Gyula emléke lesz ama világosság, mely nemzetünknek mindenkor megmutatja a boldogulás útját.

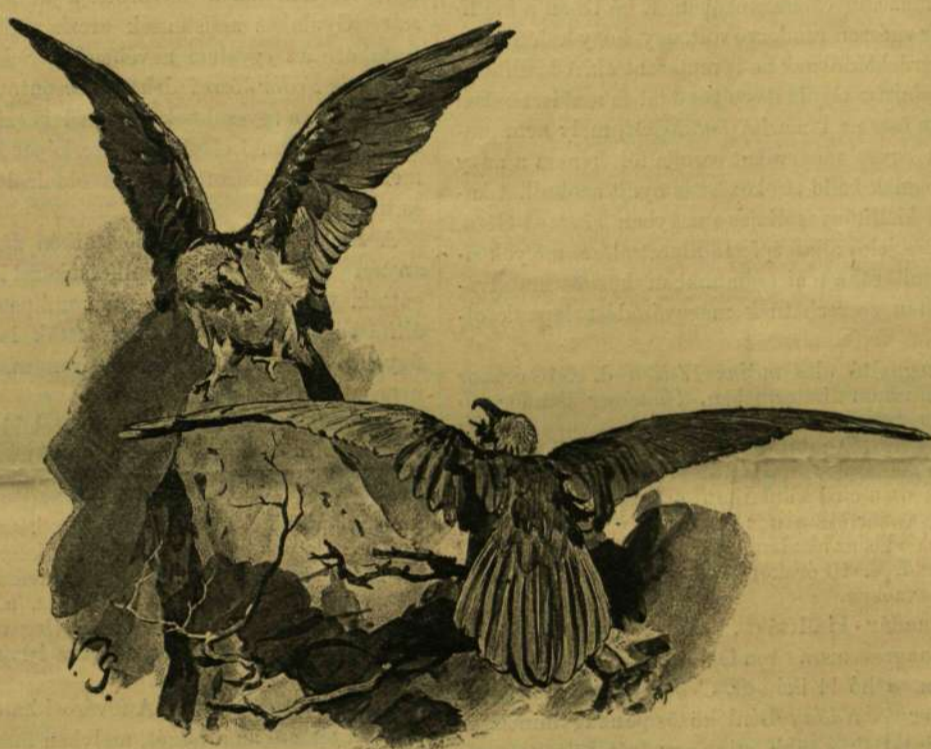
Hosszan hangzott az éljenzés az emlékbeszéde. Még h. Eötvös Loránd elnök köszönte meg néhány szóval a közönség érdeklődését és figyelmét, s ezzel a közlés véget ért.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Gróf Andrássy Gyula beszédei, kiadta Lederer Béla, arcképpel. Első kötet 1847—1868. A magyar tud. akadémia által gr. Andrássy Gyula emlékére rendezett ünnepély napjaiban indult meg Andrássy

dik vagy esetleg a negyedik kötet számára jutnak. Pozsonyban mondott szónoklatai és felszólalásai nem maradtak fenn eredeti formájukban és terjedelmükben. Akkor még a sajtó a cenzura nyúga alatt szenvedt s a lapok csak kivonatokat adtak, gyakran vajmi szükségűkig. De e kivonatokról is kisugárzik az eredeti fölfogás, szabadelvű szellem és az elvekhez való ragaszkodás, mely a fiatal követet azonnal népszerűvé tette. Akkor a szabadelvű párt vezére Kossuth Lajos volt, s a gróf is melléje állt, mivel gyökeresebb reformokat kívánt s hevesebben opponált, mint Széchenyi. Érdekes a számos követi jelentés, melyeket Lónyay Gáborral Zemplén rendjeinek küldtek meg. Mindkettőjük neve alá van írva, de néhol — kivált 1848 tavaszán — kiérkezhet a fiatalabb vér eleven lüktetése. A legelsőben az utolsó nádor választásáról van szó. Akkor a gróf még nem is álmodhatta, hogy husz év múlva a törvényhozás őt fogja megbízni azzal, hogy a koronázásnál teljesítse a megszűnt nádori méltóság teendőit. A legelső beszédét 1847 nov. 18-ikán mondta Andrássy a horvát sérelem dolgában. Majd egy másik beszédben a konzervatívokat csipkedti. Van egy beszéde, mely megtámadja, hogy külföldi indigenákat a törvényhozás tagjaivá tesznek, csupán mert Magyarországból hazasodtak, mert ősei Rákóczi és Tököly ellen

Egy már-már elfeledt magyar természettudós emléket eleveníti föl a díszes kötet, a kiról Herman Ottó már többször megemlékezett, előszeretettel és méltánysággal emelte ki benne a szilárd törekvésű tudóst, ki különösen a madarakat tanulmányozta hazánkban, s a természettudományok és nálunk elhanyagoltágának alapját jól elgondolt eljárással vetette meg, összehozta a kor híresebb tudósával, nagy levezést vitt, értekezéseket írt, melyek azonban kéziratban maradtak. Petényi János Salamon élete szakadatlan küzdelem volt, se anyagi, se erkölcsi ismerés nem jutalmazta. Rendszeresen és a legszigorúbb lelkiismeretességgel gyűjtött és jegyeztetett. Gyűjteménye megvan a múzeumban; iratait az akadémia hagyta, azokat Kubinyi vette gondjái alá, de elkallódtak, alig maradt meg valami belőlük. Élete 55-ik évében halt meg. Halálát sietteté a nélkülözés és a mérges gőzök hatása, melyeknek preparáló szobájában volt kitéve. Herman az életrajzban tiszteletreméltó helyet jelöl ki Petényinek, ki nagyon érdemes a külföldi elismerésre is. Egy kegyetkező cikik a régi ornithologusokat sorolja föl a Nagy Lajos király idejében megjelent solymászati latin műtől kezdve Petényi-ig, kinek hátrahagyott dolgozataiból «A két vércse» olvasható, Tauscher Gyula, Chernel István összeállításában, mellékelve hozzá egy vércse-család színes képe, Madarász Gyula és Vastagh Géza rajzában. Petényi tudományos jelentőségéről, pontos megfigyeléseiről külön cikik szól; végül levezetésnek töredékeit, munkáinak jegyzékét találjuk meg. Az emlékkönyvet Petényi arcképe díszíti.

SZAKÁLOS KESELYŰ.

Vastagh Géza rajza.

küzdöttek. Az 1848-iki márciusi napokban Kossuth indítványait hévvel pártolja. Megvan az a beszéde, melyet május 10-ikén Zemplénmegye főispáni székét foglalta el. Nemsokára a felsőházban szólalt föl nem egyszer, majd Konstantinápolyba küldetett követésébe, s nyolcz évig volt távol hazájától. A kiegyezési alkudozásokra és a kiegyezés megkötésére vonatkozó beszédei már egész terjedelmükben megvannak e gyűjteményben. Mint a művészet barátja, a képzőművészeti társulat közgyűlésein is tartott rövid beszédeket. A kötetet az 1868 decz. 10-iki beszéde fejezi be, melyet az országgyűlés szétosztásakor a Deák-körben mondott. Mind e beszédek igazi és hű adatok egy fényes pályához, maguk beszélnek s ennek alapján lehet igazán jellemezni gr. Andrássy Gyulát. Ára 3 frt. A könyv beosztása, szerkesztési módja hasonló Deák Ferencz beszédeinek gyűjteményéhez, melyet Kónyi Manó annyi gondnal és könnyen áttekinthető módon nyújtott a magyar közönségnek. Lederer jól tette, hogy e példát követte, s a könyv végéhez névs és tárgymutatót is csatolt.

Petényi J. S., a magyar madártan megalapítója (1799—1855). Életrajp. Chernel István, dr. Madarász Gyula és Vastagh Géza közreműködésével szerkesztette Herman Ottó. Arcképpel és színes mellékletekkel. Kiadta — az ornithologiai kongresszus alkalmára — a természettudományi társulat.

a mikor lelke mélyéig meg van hatva, szépet, megkapót, maradandó becsüt alkot. Ilyen például «A gyáva» című monológ, mely oly hatalmas drámai erővel van megírva, hogy szinte visszafojtott lélegzettel olvassuk végig. Félig kedélyes, félig ironikus versei is rendszeren jól sikerülnek, mint a «Levél Jakab Ödönnek» s a «Szaváló kisasszonynak»; legfőbb ereje azonban a szerelmennek hol játszi, hol komoly tolmácsolásában van, itt nyilatkozik legközvetlenebbül lírai természetének minden szeretetreméltó vonása. Rudnyánszky sok ambícióval s merész reményekkel miveli a költészetet; tehetsége őt erre föl is jogosítja; de félünk, hogy reményeiben mégis csalódnai fog, ha lelkének termőfőjéről féltetetlen rázza le a gyümölcsöt s nem várja, míg aranyiná érik.

Az «Új könyv»-ből mutatványul álljon itt a következő költemény:

Fölfelé.

Küzdve járok, mely sebekkel,
S nem panaszlom senkinek fel,
Bár sok álom elfagott.
Mért keseregjek lágy panszasszal,
Míg a harcban egy vigasztal:
A ki voltam, az vagyok!
S a magányban
Megtalálom
A vezérlő csillagot!

Perczyi mámor sose kellett;
Meg nem álltam róza mellett,
Melyet önző vágy kínált;
Nem is csügtem kegy reményén,
Utcza tapsát sem lesém én,
S hogy ki mily jelszót kiált...
Kis szentelyem
Édentében
Műzsácsolóknak kéje várt.

A mi múltó, a mi földi,
Lelkemet be úgyse tölti,
Törve tisztább czél felé;
Álmod, eszmém szárnyakon vitt,
Szellemem csak félig volt itt
S a magast jól ismeré:
Hát mi gondom,
Földi ponton
Ezt vagy azt elérem-é?

Még pihenőt se kerestem,
Fölpattantam, ha eilestem:
Csak előre s egyre föl!
A pályától ne ijedj el,
Homlokod szent égi jeggyel
Ember gyilka meg nem öl!...
Mit se nyerjen
A jelenben,
Ki jövendőt örököl!

Hát miért is panasználom,
Hogyha dolgom nem jól foly tán
És az élet rám tipor?
Oh csak a tűz ki ne égjen,
Hadd lobogjak szenvedésben,
Mint lobogtam annyiszor!
Üdvöm az, hogy
Fenn virrasztok,
Míg agyamban eszme forr.

A beszélő köntös. Mikszáth Kálmán regénye új kiadásban jelent meg a Révai-testvéreknél. A regény a török uralom végső idejében játszik, s Keckemét a színhelye, a hol a régi krónika szerint volt egy olyan török ajándékozta kaftán, melyet ha felöltött a városi ember és kérelemmel ment a paszkhoz, mindig meghallgatták, mert a kaftán szent volt. Ezt a krónikás adomát jó humorral és csattanósan dolgozta föl Mikszáth. A regény ára 1 frt 20 kr.

«Arcisme» (Physiognomika) című két kötetes mű első kötetét becsatolta közre Szentpáli Janka író, ki különösen «Homoródi» név alatt több regényt, elbeszélést és uti rajzot adott ki. Ezen Lavatár nevével összekötöttében álló elméletéről nálunk még nem jelent meg ily terjedelmes mű, sőt Szokolay Viktor füzetét kivéve, önálló füzet sem s így a dolgozat irodalmunkban bizonyos hiányt pótol. A műről meg kell jegyeznünk, hogy szerző nagyon szereti az általánosításokat s a jellemzéseknél az egyéniség magaslátásig nem emelkedik. A jelen első kötethez mellékel 29 táblázatot mintegy száz híres ember arcképe és más rajz van bemutatva. A kötet Pfeifer könyvkereskedésének bizományában jelent meg, s ára 2 frt.

Lónyay János emlékiratai. Néhai Lónyay Jánosné, szül. Lónyay Florentina, gr. Lónyay Menyhért volt miniszterelnök és pénzügyminiszter édesanyjának emlékirataiból «Törédek» című érde-

ASSICURAZIONI GENERALI 1890. ÉVI MÉRLEGE.

BEVÉTEL. Nyereség- és veszteség-számla az A) mérleghez (1890). KIADÁS.

Table with columns for 'A tétel neve', 'Bevételek', and 'Kiadások'. It details financial transactions for the insurance company in 1890, including premiums, claims, and administrative costs.

Nyereség- és veszteség-számla a B) mérleghez. Életbiztosítási osztály (1890).

Table detailing the profit and loss account for the life insurance department in 1890, showing income from premiums and expenses for claims and administration.

Az ASSICURAZIONI GENERALI vagyonállása 1890. december 31-én.

Table showing the balance sheet of Assicurazioni Generali as of December 31, 1890, categorized into 'VAGYON' (Assets) and 'TEHER' (Liabilities).

A cs. kir. szab. Assicurazioni Generali központi igazgatósága Triestben: Dr. Bazzoni Richard, Besso M., Baró Bruck Ottó, Dr. Calabi R., Baró Morpurgo József, Segré V. — A vezértitkár: Besso József.

Magyarországi vezérigynökség Budapesten az intézet saját házában, Dorottya-utca 10. szám.

21. SZÁM. 1891. BUDAPEST, MÁJUS 24. XXXVIII. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG évi egész évre 12 frt... POLITIKAI UJDONSÁGOK egyévi 6 frt...

PETÉNYI SALAMON JÁNOS.

a magyar tudományos madártan megalapítója.

1799—1855.

Micsoda vad idők viharoztak föl e szegény haza fölött, azt csak akkor látjuk igazán, ha egyik-másik tudósunk alveti magát annak a földatnak, hogy körültekint s kutatni fog a — romok között. Sűrűbben, mint bárhol más országban, sűrűbben, mint magunk is gondolnók, hevernek azok szerteszéjjel a kultúra minden mezején. Rom és omladék mindenütt, a mely fölött nem támadt új vagy nem támadt a régihez fogható civilizáció. Emitt néhány faragott kő, pusztaság közepén azt hirdeti, hogy itt valamikor Istennek diszes háza állhatott s virágozó község, talán épen város csoportosult körötte, mely Isten házákat látogatta. Amott hatalmas körfalak maradványai, melyekben az ekevas megakad, azt mutatják, hogy itt erődített hely volt valaha, kétszer-háromszor akkora, mint az, mely most a helyére épült.

PETÉNYI SALAMON JÁNOS.

A régész, az archeologus a maradványkövekbeli képzetében újra szerkeszti a múlt idők épületeit s látja maga előtt a virágozó életet, a művelődésnek azt a fokát, mely nem volt alantabban álló a távol nyugatnál, mielőtt az idők vihará elsöpörté volna. Hol lehetünk mi ma, hol állhatna már ez a nemzet, ha nem sujt le fejére annyiszor a balsors vaskeze!

S a mit az építkezés terén észlelünk, ugyanazt tapasztaljuk a művelődésnek minden mezején. Alig van a tudományok világának olyan vidéke, melynek mi nálunk is nem akadtak volna ép oly hivatott művelői, mint voltak azok, kiket a külföld számít büszkeségei sorába. De a míg ezeknek és működésüknek kedveztek a viszonyok s a világ előtt ismertté tehetők neveiket: addig a mieink az életnek ezerféle ellenségeivel küzdelemre kárthatva, többnyire nélkülözésben töltve egész éltüket, méltatás és

nagyobb siker nélkül, sokszor műveikkel együtt hanyatlottak sirba, hol az utónemzedék elől eltakarja őket a feledés pora. Ha aztán két nyomukban egy-egy hozzájuk hasonló «csodálatos rajongó» és sikerül megtalálni abból, a mit építettek, egy-egy véletlenül fönmaradt követ: bálmulva látja, hogy hisz ez egy monumentális épületnek a sarokköve, itten a tudomány egy istenségének temploma állha-

katatók kellene, a kik ne csak a tudományok igazságainak földterítésére vállalkozzanak, hanem fölfedező utakra induljanak azok után, a kik előtűntek jártanak s a kiknek nyomdokát már-már végképp benőtte az idő moha. Hány kitűnő művelőjére akadhatnánk a tudományoknak, a kiknek már a neve is feledésbe ment, holott a nemzet dicsfényének sugárai ők s nagyjaink pantheonjában volna méltó helyök.

Budapesten e hó 17-én gyűlt egybe a «második nemzetközi madártani kongresszus». Szép számmal jelentek meg rajta a külföld legkitűnőbb ornithológusai, hogy e tudományok előbbre vitelén és elterjesztésén a mieinkkel együtt tanácskozzanak. Ez utóbbiak elhatározták, hogy e nevezetes alkalomból föl fogják eleveníteni egy nagyérdemű magyar ornithologus emlékét. Chernel István és dr. Madarász Gyula közreműködésével Herman Ottó szerkesztette meg azt a külső kiállítására nézve is kitűnő könyvet, mely Petényi Salamon J., a magyar tudományok madártan megalapítója emlékezetének van szentelve, s teljesen alkalmas a derék magyar tudós számára azt az előkelő helyet biztosítani, mely e tudomány-ág európai nevű kitűnőségei között méltán megérdemel. E szerény magyar természetvizsgáló korának legkitűnőbb tudósainál állott összeköttetésben, emésztő gondokkal teljes egész életét valódi apostol odaadással áldozta oda, hogy népének a természettudományok s különösen a madártan megkedveléséhez és műveléséhez vezető ösvényt megmutassa. Legszegényebb ifju korától azon volt, hogy a tudományok elhanyagolt, vagy

soha nálunk nem művelt ágait fölkarolva, azoknak alapját megvehesse. E végből tanult, kutatót és bűvárdokott, még kenyeradó életpályájának odahagyásával is egész életét át; e végből folytatott bálmulatosan kiterjedt levelezést szakmája legkitűnőbb tudósival, az idősebb Brehmnel, Naumannal, Okennel, Schlegellel, Geoffroy Saint Hilaire-rel, Heckellel, Nathusinnal, a két Nat-